

## Politika za pařížskou výstavou

Když se nám v polovině dubna oznámilo, že pařížská světová výstava bude zahájena s třinedělním zpožděním, říkali jsme si, že se to nutně opakuje při každé světové výstavě. O srovnání a příklady nebylo nouze; věru ještě žádná světová výstava nebyla v den zahájení hotova. Výstava dekorativního umění, která se konala v Paříži v r. 1925, byla dokonce tak nehotová, že si prezident republiky tehdy mohl prohlédnout právě jen vnitřek Grand Palais — a ten byl ovšem už hotov pro světovou výstavu v roce 1900. Nic jiného nebylo hotovo. Chtěli jsme tedy věřit, že se nestalo nic jiného, než že letošní výstava neunikla prostě osudu všech světových výstav. Leč pak při slavnostním zahájení bylo až příliš patrné, že výstava nemá zpoždění třinedělní, nýbrž tříměsíční. A jestliže světová výstava je hotova vlastně až čtvrt roku po zahájení, to už je zpoždění více než světového měřítko, to je už zpoždění, které se nedá vysvětlit ani jen zpoždovací tradicí všech světových výstav, ani jen jarní povodní ani jen špatným hospodařením před začátkem stavby. A vysvětlení nutno hledat v politickém boji francouzské pravice a levice, které si proměnily výstavu v politické bojiště.

### Boj mezi dělníky a zaměstnavateli.

Vždyť začátkem června byla na příklad většina technických překážek překonána a výstava by byla bývala mohla být hotova začátkem července, při normálním chodu prací. Leč dnes, v druhé polovině července, je jasno, že výstavu bude lze prohlásit za více méně hotovou teprve začátkem srpna. Je zřejmé, že se tedy na výstavě pracovalo pomaleji než při jiných stavbách. A pracuje se proto pomalu, že i dělníci i podnikatelé — dobře vědouce, že úspěch výstavy je národním zájmem, — použili stavby k tomu, aby vymáhali pro sebe některé speciální požadavky. Dělníci, ohrožení poklesem stavebního ruchu, vymáhali si uskutečnění velkých investičních prací zejména pro Paříž a okolí; zaměstnavatelé pak používali budování výstavy k tomu, aby vedli boj proti sociálním zákonům, zejména proti zákonu o 40hodinném týdnu. Obě strany prohlašovaly, že úspěch výstavy je v zájmu celku — a že tedy druhá strana musí ustoupit, protože by byl ohrožen národní zájem, kdyby neustoupila.

Nelze nás zajisté podezírat ze zaujetí proti francouzským dělníkům. Ale přece jen musíme napsat, že velký podíl na zpoždění výstavy měla neukázněnost a nedostatek dobré vůle francouzského dělníka. Jeho nepochopení bylo v některých případech až zahanbuující. Ovšem dělnictvo, pracující na výstavišti, je jen malým výsekem z celku; leč právě zde, ve středu Paříže, před očima všech, bylo nejlépe vidět některé výstřelky nálad francouzského dělnictva. Stávky jistě nebyly po celý uplynulý rok ve Francii řídkým zjevem; leč přece jen hojnost stávek na výstavišti byla překvapující. Každý týden se objevo-

vala v novinách zpráva, že se zastavila práce, tu v pavilonu tisku, tu zase v pavilonu krásných umění. K tomuto sociálnímu neklidu, který zpomalil začátek prací, přistoupil ještě brzdicí účinek zákona o 40hodinném týdnu, z něhož až do konce února nedovolily dělnické odborové organizace žádnou výjimku, tedy ani ne pro to, aby se dohnalo zpoždění na výstavišti. Až do února se pracovalo pouze pět dní v týdnu a dělníci v sobotu a v neděli odmítali pracovat i za zvýšené mzdy. Koncem února, když už bylo jasno, že výstava má velké zpoždění, začalo se vyjednávat o práci v nočních směnách a v sobotu a v neděli. Přemrštěné požadavky dělníků však dlouho znemožňovaly jakoukoli dohodu a byly novým svědectvím o tom, že dělnické organizace chtějí využít nesnázi organizátorů k tomu, aby vyhnaly mzdy do nadprůměrné výše. V té chvíli byla stavba výstavy tak ohrožena, že se mnohde pochybovalo vůbec o tom, zda se výstava bude moci letos otevřít.

Tehdy se objevovali, jako vždy, mezi dělníky různí podezřelí agitátoři, kteří přicházeli k dělníkům asi s tímto výkladem:

„Soudruzi, už jste získali na výstavě mzdy pro práci přes čas tak vysoké, že si vyděláte za týden víc než státní zaměstnanci a úředníci. (Na příklad sádrař si vydělal za neděli 150 až 200 franků. Obecně se pak dá říci, že dělníci na výstavě měli průměrně dvakrát až třikrát větší mzdu než dělníci mimo výstavu.) Chcete, aby se tento pro vás tak výhodný stav prodloužil? Nespěchejte tedy s prací; vždyť je to jedno, kdy ta výstava bude skončena. A hlavně, soudruzi, nezapomínejte, že nezaměstnaností je v Paříži postiženo nejvíce právě stavební dělnictvo a že tedy vy budete tím dříve bez zaměstnání, čím dříve výstavu dokončíte. Proto pracujte pomalu.“

Tyto rady nezůstaly bez účinku. Strach před nezaměstnaností a radost z vysokých mezd způsobily, že mnozí dělníci brzdili své výkony skutečně hluboko pod průměr. Tak začala sabotáž dělnictva, která byla místy zvýšena ještě rozpory mezi dělníky samými.

### Výstava — bojiště mezi organizovanými a „žlutými“.

Podnikatelé v mnoha případech úmyslně, aby otráslí prestiží Všeodborového svazu práce (Confédération Générale du Travail), posílali na stavbu dělníky neorganizované nebo organizované v různých pravicových vzdorosyndikátech, zkrátka: žluté. Sousedství organizovaných a žlutých se často ovšem měnilo ve rvačky, protože organizovaní nechtěli žlutým dovolit pracovat. Že tyto sváry nezrychlily stavbu, je nepochybné. Přímo klasickou ukázkou takového boje byla historie stavby pavilonu vína. V pavilonu prováděla elektrické zařízení společnost, v jejímž čele je známý příslušník Ohnivých křížů, dnes tedy člen de la Rocquovy Sociální strany. Tato firma zaměstnává ovšem jen dělníky, kteří nejsou členy C. G. T. Stavbu pavilonu však prováděli dělníci organizovaní.

V prvních dnech stavba i elektrická instalace pokračovaly celkem normálně. Když však asi týden před otevřením tohoto pavilonu instalatéri upevnili poslední dráty a káble, vtrhli v noci do pavilonu stavební dělníci ze C. G. T. a provedli proti práci neorganizovaných dělníků tuto sankci: přerézali všechny dráty a káble. A „žlutí“ musili příštího jitra pod ochranou republikánské gardy začít svou práci znovu. A to se opakovalo ještě několikrát, takže pavilon vína nemohl být otevřen za týden, nýbrž až za tři neděle. V jiných pavilonech zase ničili žlutí práci cegetistů — a výstava si tento odborářský boj těžce odnášela.

## Léon Blum zasahuje...

Když v únoru přesahovala sabotáž dělníků slušnou míru (byla v té době větší než sabotáž podnikatelů, o níž si promluvíme v dalším), musila zasáhnout vláda. Za velkých napětí byl svolán v únoru na výstaviště velký tábor stavebního dělnictva, na němž promluvil ministerský předseda Léon Blum. Ve své řeči vybídl dělníky, aby při této výjimečné příležitosti dovolili výjimky ze zákona o 40hodinném týdnu a o nedělním klidu. Vyzval je, aby se konečně uvolili pracovat ve směnách a za zvýšenou mzdu v sobotu i v neděli i v noci. Svou řeč zakončil Léon Blum slovy: „Chceme, aby výstava francouzské myšlenky, francouzského umění a práce, zahájená vládou lidové fronty, ukázala celému světu, kdo jste vy, kdo jsme my, kdo je republikánský, socialistický a komunistický lid této země.“ Tato slova pronesl Léon Blum na tribuně, jejíž hlavní ozdobou byl obrovský nápis s tímto heslem: „Otevření světové výstavy zavčas je zároveň bojem dělníků a lidové fronty proti fašismu.“

Je jistě neobvyklé, jestliže sám ministerský předseda přichází mezi dělníky, aby jim připomněl význam světové výstavy a jejich práce a aby je pobízel k rychlejší práci, používaje k tomu protifašistického hesla. A přece nelze říci, že heslo protifašistické bylo jen demagogickou pomůckou. Vládě lidové fronty šlo při stavbě světové výstavy skutečně také o boj proti domácímu i zahraničnímu fašismu. Šlo jí o vlastní prestiž a boj s propagandou diktatur. Německá a italská propaganda už několik měsíců před zahájením soustavně rozhlašovala do celého světa, že ve Francii je revoluce, že se tam člověk pro ustavičné stávkové nepokoje ani nenajít ani nevyspí. A vláda chtěla dokázat světu, že Francie Lidové fronty je pro turisty zemí aspoň tak klidnou, jako na příklad Itálie.

Nešlo ovšem docela jen o tuto propagandu politickou. Šlo také o věc pro francouzské hospodářství velmi důležitou: o valuty, s jejichž dovozem se počítalo. Proto Blum a jeho ministři chtěli, aby výstava byla stůj co stůj hotova včas a aby přilákala co největší počet cizinců. Cizinci v Paříži neměli však být argumentem jen pro cizinu a také ne jen dovozcem valut a oživovatelem pařížského obchodu; měli být také argumentem vnitropolitickým, kterým by se dokázalo francouzské pravici, že cizinci jezdí rádi do Francie Lidové fronty a že prchají před fašistickými demonstracemi à la 6. únor 1934 (smrt americké turistky, která se dívala na únorovou bitku na Náměstí svornosti s balkonu hotelu Crillon a kterou zabila zabloudivší střela, měla možná na pokles cizineckého ruchu do Francie větší vliv než všechny francouzské stávkové dohromady). Vláda Lidové fronty chtěla tedy

ukázat, že dovede přijmout cizince lépe než ti trudovití mladíci z „Action Française“, kteří se procházejí v neděli po Elysejských polích a vykřikují do uší cizinců proticizinecké heslo: La France aux Français (Francie Francouzům).

Přes přesvědčivost všech těchto argumentů a přes to, že přemýšlejícímu dělníkovi musilo být zřejmé, že neúspěch výstavy bude vítězstvím a příčinou radosti pro pravici a že úspěch a včasné otevření výstavy bude úspěchem Lidové fronty, dělníci ve velmi mnoha případech zdržovali až do července úmyslně stavební práce a přičiňovali se, aby stavba trvala co nejdéle.

## Pravice proti výstavě.

Bylo by ovšem nejvýše nespravedlivé obviňovati ze zpoždění jen dělníky. Povrchní pozorovatelé samozřejmě viděli jen tuto sabotáž. Sabotáž dělníka je totiž lépe vidět, ba nedbalost pomalu pracujícího dělníka přímo bije do očí, kdežto rafinovanější sabotáž podnikatele zůstává oku návštěvníkovu utajena. Nicméně také podnikatelé úmyslně stavbu výstavy zdržovali za pomoci většiny pravicového tisku. Neboť pravice dovedla lépe pochopit než dělníci, že úspěch výstavy by znamenal úspěch pro Lidovou frontu a že je tedy nutno usilovat o to, aby nevčasným dokončením výstavy a malou návštěvou cizinců měla Lidová fronta neúspěch.

Zahraničním pozorovatelům bylo někdy až stydno při četbě některých listů pravice, které neváhaly štvát proti výstavě až do poslední chvíle. Tak na příklad týdeník „Insurgé“, který se prohlašuje za baštu francouzského vlastenectví, neváhal napsat, že je nutno stůj co stůj zabránit úspěchu výstavy. A jestliže by se prý těm špinavým marxistům podařilo výstavu dobudovat, nesměli by se divit, kdyby oficiální průvod, zahajující výstavu, byl přivítán menším požárem na výstavišti. Někteří bojovníci pravice v rozhovorech zase vyhrožovali, že na 1. máje zaštekají na pařížských ulicích kulometry, jestliže vláda spojí zahájení výstavy s oslavou svátku práce. Dělníci se ovšem nijak nepříčinili, aby tuto příležitost zfašisované pravici poskytli — na 1. máje neměl ještě ani jeden výstavní pavilon střechu.

Mnozí podnikatelé skutečně úmyslně zdržovali stavbu některých pavilonů. Na příklad některé dřevařské firmy, v jejichž čele jsou samozřejmě buď členové Dorioty nebo de la Rocquovy strany, tvrdily, že nemohou dodat zavčas objednaná lešení, protože prý 1. pro zákon o 40hodinném týdnu nemohou být s prací hotovi včas a 2. pro devaluaci nelze vypočítat cenu dřeva — že tedy dodají lešení, až to uznají za možné. A pak se v několika případech zjistilo, že lešení bylo dávno hotovo, že leželo ve skladišti, že jeho cena byla známa — ale že šéf firmy prostě zakázal objednávku dodat. Takových případů by se dalo vypočítat více. Netvrdíme, že ve všech případech podnikatelé chtěli přímo ohrozit výstavu. V mnoha případech jistě chtěli tímto zdržováním dokázat, že sociální zákony Blumovy jsou prakticky neuskutečnitelné a že ochromují hospodářský život v zemi. Hrozba majitelů hotelů zavřít po dva dny v době plného turistického ruchu hotely a restaurace je na příklad klasickou ukázkou, jak boj proti 40hodinnému týdnu mohl mít přímý nepříznivý vliv na cizinecký ruch a úspěch výstavy.

Tragedií letošnej parížskej výstavy je, že dĕlníci nepochopili dost dobre jej význam a zájem, jejž na jejím úspechu by sami mali mať. Tragedie je v tom, že pravice i levice pokládaly parížskú výstavu nikoli za dílo národného zájmu, nýbrž za príležitosť k tomu, aby vyřídili své spory. *Ivo Ducháček (Paříž).*

## poznámky

### Kriminální aféra Nobelovy ceny míru

Předkládáme tuto krátkou glosu autora známých románů „Job“ a „Pochod Radeckého“.

Slavná a záslužná resoluce, kterou „Pen-Klub“ usnesl v tragické záležitosti Ossietzkého na poslední schůzi, nastoupí žel a pravděpodobně, cestu všech resolucí: cestu do zapomnění. Před vyznamenáním Nobelovou cenou, která byla udělena vlastně abstraktnímu Ossietzkému, chci říci pojmu mučeného německého spisovatele v Třetí říši, mohl se od resolucí očekávat nějaký účinek.

Po tomto vyznamenání resoluce již nestačí. Nyní by mohlo nanejvýš ještě pomoci rozhodnutí anglické ministerské rady, ale nikoli usnesení spisovatelů. Ačkoli se dá s velkou jistotou předpokládat, že se evropská ministerská rada bude spíše zabývat pavilonem na světové výstavě, než člověkem, zastrčeným do kouta německého koncentračního tábora, bylo přece samozřejmou povinností Nobelova výboru získávat pro nositele ceny zájem několika „mocných tohoto světa“ a nepřenechat starost o spravedlivost, o život Ossietzkého a čest Nobelova výboru nejbemotnějším na světě, totiž spisovatelům. Obdivuji své kolegy, protože mají schopnost tvrději se přidržovat metod, které se již stokrát ukázaly jako neúčinné, směšné a často dokonce jako škodlivé. Ministr a spisovatel Goebbels čte resoluce právě tak rád jako my kdysi „Simplissima“. Nedá se říci, že by po Ossietzkém ani kohout nezakokrhál. Naopak: kokrhají za ním všichni kohouti. Naléhavá rádiová výzva k světu byla by bývala účinnější, ačkoli tento svět byl by pravděpodobně vypjal přístroj už při prvních větách. Naléhavá výzva k prezidentovi Spojených států byla by způsobila, že tento hluchý „svět“ zbystril by sluch aspoň na několik dnů. Ale „resoluce“ sjezdu, který je vlastně — buďme poctiví! — konventiklem? Protest sub rosa? Kdo o něm ví? Vyvinul snad Pen-Klub třebas jen nejskrbnější úsilí, aby jeho řeči, určené pro veřejnost — byly přenášeny rozhlasem? A pokusil se aspoň jednou rozptýlit hustou tmou, rozprostřenou kolem Ossietzkého Nobelovy ceny?

Tma vládne totiž kolem Ossietzkého ceny míru. Je to podivné, že se vůbec nebo jen málokdy pátrá po následujícím: 1. Jak se Ossietzky — autenticky — vyjádřil o udělené ceně? Komu to řekl? 2. Kdo dostal peníze: stát nebo paní Ossietzká a — nedostal-li je nikdo z nich, kdo je spravuje? 3. Podnikl Nobelův výbor nějaké kroky u vlády Třetí říše, aby

a) dostal jasnou zprávu o tom, jak se nositeli ceny vede? Kdy? Kde? Kdo odpověděl? Jak zněla odpověď?

b) Je-li Ossietzki nemocen, mluvil zástupce výboru s jeho lékařem a vyžádal si třebas jen písemnou zprávu lékařovu?

Tady jde o práci pro kriminalistu, nikoli pro spisovatele. Jde o kriminální případ. Zažil už někdo, že se někomu udělí čestná cena, ale ten, kdo ji udělil, se pak nestará, je-li vyznamenaný nemocen, mučen nebo jestli zešlel? Za války bylo zvykem udělit padlým statečným vojákům posmrtné vyznamenání. Byla podána zpráva a bylo přečteno v denním rozkazu, že vyznamenaný padl. Jak čestně a poctivě vyniká zde jednání velitele, který vyznamenaný uděloval! A jak žalostně se jeví naproti tomu etický aeropag, udělující ceny míru! Není-li to kriminální případ, pak jde o zlou, krvavou komedii. Dovedeme si představit asi takovou korespondenci mezi Nobelovým výborem a Třetí říši:

Dotaz k jeho Excelenci, halasivému panu ministru Kainovi v Berlíně: „Dovolujeme si k Vaší Excelenci uctivý dotaz, proč si nepřichází vyzvednout Váš pokojný bratr Abel cenu, kterou jsme ho právě vyznamenali. S projevem dokonalé úcty...“

Odpověď: „Na Váš přípis sděluji, že udělení mírové ceny svému udajnému bratru Abelovi považují za vměšování se

do cizích státních záležitostí. Pan Abel ze zdravotních důvodů není s to, aby cenu převzal. Každá radostná zpráva mohla by přivodit jeho smrt. Heil! Kain.“

Telegram výboru: „Díky za zprávu! Jsme rozhodnutí Abela nadále neohrožovat!“

Ale: Zklamal-li již Nobelův výbor, co učinil Ossietzkého kolegové, myslím ti nejbližší, t. j.: nositelé Nobelovy ceny? Porovnejme ještě jednou militaristické kamarádství vojáků se solidaritou tak zvaných „duševních“:

Dejme tomu, že poručík X a poručík Y mají být za společnou zásluhu vyznamenáni v jeden den a při vojenské slavnosti. Poručík Y se z nevysvětlitelných důvodů nedostavil. V desíti ze sto případů poručík X vojenské disciplíně nevyhoví a bude se dotazovat po záhadném zmizení svého kamaráda. V padesáti ze sto případů se poručík X disciplíně podřídí, ale neustane, dokud nevypátrá, kde jeho kamarád vězí.

A co učinili nositelé Nobelovy ceny, kteří mají to štěstí, že žijí v civilisovaných zemích? Oblékli se do fraku, řečnili a nevzpomněli ani slovem nepřítomného. Šli s udělenou cenou do banky, aby ji uložili do papírů, pokud možná jistých: ceny zavazují... ●

Ještě krůček dále a příště bude kandidátem Nobelovy ceny míru známý spisovatel Schicklgruber. Jeho zdravotní stav je naprosto v pořádku. Bude moci určitě odjet do Švédska.

*Josef Roth.*

### Nová tukovština

V publikacích berlínského ústavu císaře Viléma pro veřejné a mezinárodní právo vyšla kniha o československých podáních mírové konferenci (Tschechoslowakische Denkschriften für die Friedenskonzferenz in Paris 1919/20). Upozorňuje na ni páteční „Die Zeit“ jako na publikaci sensační, a na necelých dvou sloupcích resumuje obsah jedenácti pamětních spisů, které tehdy československá vláda podala. Jsou to podle „Die Zeit“ dokumenty, v nichž vláda odůvodňuje československý nárok na část Kladska, na koridor s Jugoslavií, na zmezinárodnění dvou železničních tratí, na Těšinsko, Lužici, část Horního Slezska, na některé kraje bývalého Uherska, na Podkarpatskou Rus, a v nichž dovozuje, proč se nemají německé kraje odtrhnout od republiky, a nabízí odstoupit ašský kraj Německu.

Ponecháváme Henleinovu listu odpovědnost za reprodukci obsahu oněch dokumentů, kterou nám nyní není možno kontrolovat. Rozumí se, že v krátké novinářské zprávě nezachytila „Die Zeit“ plně důvody, kterými se ony požadavky podpíraly a na kterých právě záleží.

Nevidíme však v tom, co „Die Zeit“ podává, nic sensačního. Pánové ze sudetoněmecké strany mají krátkou politickou paměť; jinak by věděli, že po převratu se u nás o těchto požadavcích veřejně mluvílo, že se přetřásaly v novinách a že na nich proto není nic sensačního. Pan „Stellvertreter des Führers“, poslanec Frank, věnoval věci v témže čísle „Zeitu“ ještě úvodník, kde se velmi pozastavuje nad jedním argumentem, který si v oněch dokumentech vyhledal: že Československo má být hlavní překážkou německé expanse na východ, a rozčileně žádá, aby se to vysvětlilo. Není potřeba nic vysvětlovat, protože tady mluví sama skutečnost: Československo tou překážkou skutečně jest, což dokazuje už sama obliba, v jaké mají náš stát Pangermáni berlínští i zdejší. Tady by proto měl spíše pan „Stellvertreter des Führers“ vysvětlit nám, proč se tomuto faktu tolik diví. Je přece velice výmluvné, jak velice leží panu „Stellvertreteru“ na srdci německá expanse na východ. Ale nejzajímavější je komentář, jež „Die Zeit“ ke své zprávě přidala:

„Dokumenty jsou zajímavé především jako důkaz k tvrzení, že Československu mírová konference jeho nynější výsostně území propůjčila a že tehdejší vláda nevystupovala jako vyjednávač rovnoprávný s vítěznými státy, nýbrž jako navrhovatel (Antragsteller).“

Toto je totiž jeden z typických podskoků, jimiž nás Henleinův tisk rád častuje. Ono tvrzení, že naše vláda byla na mírové konferenci jen jakýmsi prosebníkem a že nám mírová konference naše státní území jen propůjčila jako jakýsi lénny pán svému vasalu, je totiž tvrzení sudetoněmecké strany. Na první pohled je nápadné, jak velice se tato argumentace podobá tomu, co svého času dokazoval Tuka. Tuka tvrdil, že podle tajné klausule martinské deklarace platí státoprávní spojení historických zemí se Slovenskem jen na deset

let a že po nich má slovenský národ o svém osudu rozhodovat znovu. Tím si chtěl vykonstruovat právní základ pro odtržení Slovenska od republiky.

Sudetoněmecká strana zase tvrdí, že mírová konference, t. j. vítězné velmoci (Anglie, Francie, Itálie a Spojené státy), nám naše státní území jen propůjčily nebo libovolně, z vlastní vůle a moci, přidělily, protože my jsme na toto území neměli žádného práva (ani historického ani přirozeného); že se toto přidělení stalo jen za určitých podmínek (ochrana menšin) a že má tedy naše držení československého státního území potrvat jen tak dlouho, pokud naše vláda tyto podmínky zachová. Jakmile je přestane respektovat, což se podle agitace sudetoněmecké strany už dlouho děje, mají prý velmoci právo znovu rozhodnout o tom, co se s územím československého státu nebo s jeho určitými částmi má stát.

Takovýto smysl má všechny ten zájem henleinovských agitátorů o mírové smlouvy, o naši účast na mírové konferenci, o naše memoranda a o smlouvy na ochranu menšin. Henlein a jeho lidé doufali, že Anglie přijme jejich argumentaci a že nás na jejím základě mocensky donutí, abychom přistoupili na požadavky sudetoněmecké strany. Proto tam tak horlivě jezdili. Nepovedlo se jim, protože Anglie v nás vidí a musí vidět svrchovaný stát, jehož územím nemůže nikdo za žádných okolností disponovat, jako nemůže disponovat územím britským, německým atd. Henleinovská argumentace je docela absurdní. Ale je velmi závažná pro stránce politické — a naše veřejnost by si to měla dobře uvědomit. Tvrdíme, že je to argumentace téhož druhu, jako byla tukovská. Také sudetoněmecká strana vlastně říká nebo aspoň naznačuje, že u nás nastalo jakési „vacuum iuris“ a že určité části svého území držíme neprávem. Jaké cíle sudetoněmecká strana svým tvrzením sleduje?

Z. S.

## Henleinovské vyhrůžky — a co proti nim?

Může to být jen předvolební radikální ničení z nervosy. Ale může to být i něco jiného. Konrád Henlein vykládal o svátcích svým poslancům a senátorům cosi o „výbuších zoufalství“. Hrozí prý takové výbuchy z nouze v pohraničních německých krajích. Kdo je tím vinen? Kdo jiný než republika! Všechno je v ní špatné, světovou hospodářskou krizi jsme si vymysleli jen proto, abychom ubližovali sudetským Němcům. V zahraničním výboru senátu nedávno vyhrůžoval henleinovský senátor Maixner, že sudetské kraje se prý stanou sopkou, jestliže neodhlasujeme zajímavé návrhy sudetoněmecké strany na rozkrájení republiky. A podobných projevů, čpících ohněm a sírou, bylo v posledních dobách několik.

Tedy vyhrůžky? Řekli jsme, že předvolební agitace není vysvětlení jedině. Nelze pochybovat, že by se neklid v pohraničí dobře hodil berlínskému ministerstvu propagandy. Ani by to nemuselo být pro přímý útok. Stačilo by, že by si zatím aspoň napravilo reputaci, kterou si pokazilo zejména poslední ostudou s bolševickým letadlem nad Vídní. Klid v republice jí příliš usvědčuje z prohanosti.

Je třeba opakovat, že nemusí hrozit přímý útok. Psychologická a politická příprava války se nepočítá přes noc. O tom se přesvědčila nedávno německá propaganda — na štěstí pro evropský mír. Ale volnější tempo neznačí ještě odvrát od cíle. Henleinovské vyhrůžky by takto mohly mít význam velmi povážlivý. Mohly by dodávat zdání pravdivosti nové vlně propagandy. Řekl-li loni Hitler, že si vyhrazuje obranu proti bolševismu všude, kde se jim bude cítit ohrožen, zajisté z toho nevyjmul nás a zajisté si myslel, že si rozhodne sám — ve vhodné chvíli, co a kde je bolševismus. Jen by ještě potřeboval onu vhodnou chvíli. A to je právě úkol přípravy psychologické a politické.

Musíme tomu stále čelit. Sudetoněmecká strana nám v tom sotva pomůže. Jí nejde o pravdu, ale o nějaké cíle jiné. Musela by jinak doznat, že se zlepšení hospodářských poměrů projeví vydatně i v německých okresích. Ministr sociální péče inž. Nečas uvedl o tom nedávno zajímavé údaje v sociálně politickém výboru sněmovny. Tak poklesl od května 1935 do května 1937 počet nezaměstnaných v textilních okresích o 71.705 osob. Z toho připadalo na okresy s více než 50% menšinou německou 46.006 osob. Ve sklářských okresích ubylo v téže době 12.872 neumístěných uchazečů o práci, z nich 8156 v okresích převážně německých, v okresích se zeminným průmyslem ubylo 9976 nezaměstnaných, z toho v okresích převahou německých 6192. Jsou to obory, jimž prospěla zbrojní konjunktura jen nepatrně. Vzpomeneme-li, čím přispěl stát k hospodářskému oživení (snížení úrokové míry, vývozní úv-

ry, ostatní podpora vývozu, veřejné investice, podpora stavebního ruchu), a vidíme-li takovýto výsledek v německých krajích, stěží sneseme klidně zlobné výtky o hospodářském ničení pohraničních krajů.

Zvláštní politické povahy dostává nyní stávkové hnutí v severních Čechách. Některé německé listy přinesly zprávu, že při stávkové agitaci v některých textilních krajích si velmi čile vedli cizí lidé, prý komunisté. Nebyla tato okolnost, bohužel, zjištěna zevrubněji. Ale je rozhodně podezřelá. Lze si snadno představit, jak by se asi opatroval berlínskému ministerstvu propagandy — ve vhodné chvíli — důkaz o bolševickém nebezpečí v pohraničí. Stačila by jistě maličká stávka se založenými rukama. Nebylo by tak těžké se o ni přičinit. Zatím by však posloužily stávky jako agitáční materiál připravný: vizte rozvrácené Československo!

Ale tím vzniká neobyčejně choulostivá situace vůdcům dělnictva, odborovým organizacím. Nelze tu řešit složitou otázku, jaký má význam stávka v moderním zaměstnaneckém hnutí. Ale je třeba říci, že nynější politické poměry evropské a světové jí dávají často jinou politickou povahu, než jakou zná stará odborářská teorie. V severních Čechách budou nuceni odboráři přibrat do svých taktických kalkulací i zřetele zahraničně-politické. Budou si muset uložit leckdy mnoho rozvahy a sebezapření, musí jej ukládati svému členstvu. A to tím spíše, že i v těchto krajích poměrně dobře organizovaného a ukázněného dělnictva nejsou vzácné tak zvané divoké stávky, vznikající bez vůle, ba někdy proti vůli organizací, které už ohledy na stávkové fondy nutí k velké opatrnosti. Musí tu dokázat také komunisté, že svůj obrat k demokracii a státu myslí doopravdy tím, že těmto zájmům podřídí chuť na agitaci za každou cenu.

Věc má však i svůj rub. Nedařilo by se stávkové agitaci tam, kde by bylo spokojené dělnictvo. Sociální poměry dělnictva v severních Čechách by bylo možné vylíčit všemi jinými barvami spíše nežli růžovou. Nezaměstnanost, způsobená vývozní povahou tamějšího průmyslu, se lepší. Doufejme, že další světový hospodářský vývoj společně se záměrným úsilím vlády zlikviduje po celé republice tuhle morovou ránu. Ale zůstávají velmi špatné mzdy. „Japonské“ někdy není výraz přepjatý. Jaký tedy div, že dělnictvo, stížené tolikým a tak dlouhým strádáním, se snaží o podmínky, důstojnější člověka? Ale to není opět otázka ryze pohraniční. Po celé republice si dělnictvo i úřednictvo stěžuje na nedostatečnou odměnu za svou práci. Ministr Nečas odhaduje měsíční pokles pracovních důchodů u nás na 400 milionů Kč. Přesná statistika by jistě neopravovala tento odhad směrem dolů.

Sociální klid a spokojenost ve státě vůbec a v pohraničí zvláště jsou tedy důležitou složkou státní bezpečnosti. A tu mají slovo naši zaměstnavatelé. V československém jako v německém táboře se většinou hlásí k nacionalistickým stranám. Mají nyní příležitost dokázat, že jim hesla o národním společenství nejsou jen plotem okolo sobeckých zájmů. Při některých severočeských mzdových sporech bylo proneseno podezření, že zarputilá odmítavost německých zaměstnavatelů nemá jen pohnutky ryzí hamižnosti, že má i záměrně zostříti rozpory. Buď jak buď, českoslovenští zaměstnavatelé by měli mít více zájmu než němečtí na vnější i vnitřní pevnosti republiky. Konkrétně: aspoň českoslovenští zaměstnavatelé by měli dáti příklad německým, že pro zlepšení životní úrovně zaměstnanců není třeba vždycky bojů. Německým by nebylo pak už tak snadné přilévati oleje do ohně. To by byl veliký státnický čin československých zaměstnavatelů, jež by jim nikdy republika nemohla zapomenout.

ld

## Druhá francouzská devalvace

vzbudila mnohem méně pozornosti ve světové veřejnosti, než tomu bylo při první devalvaci. Jedna z příčin je zajisté to, že nebezpečí světového konfliktu je mnohem vážnější, než jakákoliv operace měnová.

Ale kromě toho hlavním důvodem nezájmu mezinárodního hospodářství na nynějších událostech ve Francii je podstatně jiná povaha opatření, kterými řeší nynější ministr financí Bonnet francouzskou hospodářskou krizi, než tomu bylo u devalvace z podzimu loňského roku. Tenkrát byla francouzská devalvace vnějším znamením, že se rozpadl zlatý blok, čili měla už sama v sobě mezinárodní charakter, projevíví se také devalvací v Holandsku, Švýcarsku, u nás atd.

Dnešní devalvace franku je jen výrazem bezmocnosti měnové politiky francouzské vůči danému stavu věcí, a nikoli



o transportech raněných ze Španělska, které přibýly naší nemoční lodí do Neapole. — Dlouho uveřejňovati nápadné zprávy, že děti utíkají z domu, aby uviděly Duce.

7. březen. Neotiskovati (ani ve výtahu) interview s Duce, který byl v úterý uveřejněn v Popolo d'Italia.

12. březen. Nekritisovati Degrellovo hnutí; otiskovati zprávy z Belgie příznivé tomuto hnutí a dobíratí si zjev van Zee-landa. — Nepoznamenávati ničeho ke zprávě Agence Stefani o policejních odhaleních v Miláně.

17. březen. Zvláště nápadnou úpravou otisknouti prohlášení vlády v Salamance, že valencijská vláda asi postoupí Francii a Anglii Španělské Maroko. — Nepřipustit dojem, jakoby byla ochabla vojenská činnost ve Španělsku.

31. březen. Všechny zprávy, jež postihují rudé ve Španělsku, přinášeti, podtrhávati a přizdobovati.

31. březen. Nevěřiti zprávě některých anglických listů, že se jedná mezi Itálií a Anglií o belgické neutralitě. — O Jugoslávii psáti, jako by už nepatřila k Malé dohodě.

## D u b e n :

7. duben. Široce líčiti příhodu Jagodovu v sovětských zprávách a vyzdvihovati všemohoucnost a nemravnost dobrodruha Stalina.

14. duben. Otisknouti a komentovati londýnskou zprávu Agence Stefani, podle níž by bylo nejlépe, aby požár zničil ubohá obydlí, nehodná moderní civilisace. Poznamenati, že za Eduarda VIII. by bývala zjednána náprava. — Naprostý zákaz, přebíratí ze zahraničního tisku zprávy o nových funkcích generála Franca a o novém obsazení vysokých velitelských míst ve Španělsku.

18. duben. Přejítí přes polemiku mezi Vatikánem a Němcem a zůstatí neutrální. Rozhodně spíše stranit Německu, ale nikdy nepřetiskovati zprávy o procesech proti kněžím pro nečinnost, jichž je německý tisk pln.

28. dubna. Zdůrazňovati méněcennost Delbosovu, jenž je nastrčená figura Herriotova. — Vyzvedati stále nemravnou povahu Blumovy knihy o manželství.

## K v ě t e n :

8. květen. Přísný zákaz uveřejňovati články o korunovačních slavnostech anglických. Přinášeti jen zprávy Stefani.

10. květen. Otiskovati v nápadné úpravě každou politováníhodnou příhodu za korunovace. Bagatelisovati londýnské politické hovory.

## Nový volební řád ve SSSR

Loňského roku vzbudil v celém světě značnou pozornost návrh ústavy, pojmenované stalinská. Jednání o návrhu volebního řádu nasvědčuje, že Stalin se cítí pevně v sedle a že hodlá volby provést. Nebudou to ovšem volby s předcházejícím volebním bojem politických stran, na jaké jsme zvyklí ve státech demokratických. Volební řád však umožňuje ruským občanům vysloviti se k palčivým aktuálním otázkám života v míře daleko svobodnější než dříve. Není samozřejmě možno očekávati nějak zvláště ostře vyhraněné opoziční projevy. Nejsou však vyloučena překvapení.

Podle nové ústavy je volební právo zaručeno všem obyvateľům SSSR, kteří dosáhli osmnácti let věku, nezávisle na rasové a národnostní příslušnosti, náboženském vyznání, vzdělání, usedlosti v místě, sociálním původu, majetku a činnosti v minulosti. Volební právo je přímé, rovné a tajné.

Jeden poslanec Svazové Rady připadá na 300.000 voličů.

Kandidáty navrhuji krajské volební komisi podle ústavy: organizace komunistické strany, odborové, družstevní, dělnické a kulturní organizace, dále pak organizace státem uznané a registrované.

Kandidátům i organizacím, kandidáty jmenovavším, je dovolena agitace. Tajnost hlasování je přísně zaručena obvyklými opatřeními: hlasovací lístek je jeden, předepsané úpravy, se jmény všech kandidátů, obálky jsou zalepeny voličem, který škrty na kandidátce provádí v místnosti, kde je sám. Výjimku činí jen negramotní a slepí, kteří si mohou za plentu vzítí jiného voliče podle vlastního přání. Hlasování provede volič tím, že na hlasovacím lístku ponechá jméno kandidáta, pro něhož hlasuje, a ostatní jména přeškrtně. Zvolen je kandidát, který obdržel nadpoloviční většinu platných hlasů. V případě, že by bylo odevzdáno méně hlasů než činí polovina k vol-

bě oprávněných, koná se do šesti týdnů nová volba. Poslední paragrafy volebního řádu stanoví trest do dvou let za zne- možnění výkonu volebního práva a trest tří let za falšování voleb.

Názor, že nová, stalinská ústava je součástí řetězu odchylek od revolučního komunismu, je jistě správný. Není možno však prohlásiti, že ústava již zcela uskutečňuje demokracii. Je to poněkud podivná demokracie, musí-li s jménem kandidáta býti dodán protokol, který dává G. P. U. možnost zakročiti včas proti každé opoziční skupině, která by měla odvahu využití voleb k propagaci své politické linie. Je ovšem vůbec velmi pochybné, že by mohl někdo kandidovati proti vůli komunistické strany. Ve všech organizacích jsou výbory, které v důvěrných poradách usnášejí pro všechny členy strany bezpodmínečně závazné směrnice. Na každý odpor by se pohlíželo jako na revoltu nikoliv proti straně, ale proti státu, a poslední slovo by mělo kolegiium Nejvyššího soudu a pravděpodobně četa GPU.

Dojde-li k volbám ve SSSR, budou podle nového volebního řádu zvoleni „partijní i nepartijní bolševici“, jak se oficiálně jmenují věrní Stalinovci. Není ovšem vyloučeno, že nátěr demokracie, kterého se tím SSSR dostane, zůstane jen nátěrem. Život si vynutil již mnoho změn ve SSSR. Vynutí si snad nakonec i odvržení diktatury a zavedení demokracie.

Provedou-li se volby podle nového volebního řádu a je-li stalinská ústava etapou na cestě od diktatury k demokracii, pak jsou všem demokratům vítány. *Walter.*

## Bude pomník T. G. Masaryka na vhodném místě?

Rozhodnutí poroty o umístění Masarykova pomníku v severním okolí pražského Hradu a rozepsání definitivní soutěže na architekturu a plastiku pomníku nelze přejítí bez široké veřejné rozpravy. Československé umění je tu postaveno ne-sporně před jeden z největších svých úkolů od převratu. Již na první ideové soutěži bylo zřejmo, s jakou vážností, ale zároveň s jakými obtížemi byl tento úkol řešen. Jde tu na jedné straně o úkol vytvořit pomník, jenž by svou monumentalitou vyjádřil vztah k první hlavě státu a k jeho tvůrci, na druhé straně pak o to, vělnit tuto monumentalitu do obrazu města a najít takové místo, jež by mělo i vztah k životu Masarykovi.

Na roztržiténosti ve volbě místa ukázala soutěž, s jak rozdílných hledisek umělci k svému úkolu přistupovali. Jestliže se soutěže vyšel vítězný návrh, stavící pomník na severní okraj hradního území při Mariánských hradbách, je to vítězství stanoviska, jež vychází především z pomníku samého a podřizuje místo hmotě. Návrh Fragnerův a Makovského, výtvarně nesmírně zajímavý, staví pomník do zcela volného prostoru, nerámovaném ničím, v němž pomník sám je vlastním měřítkem i dominantou. Toto řešení nepostrádá monumentalitu, a v původní své podobě, v němž pomníkové hmoty jsou rozděleny do dvou celků, má i svou rovnováhu. Vadou návrhu, komponovaného pro široký volný prostor, je jen to, že je umístěn bez rušivého zásahu do celého organismu hradu.

Vítězný návrh odstraňuje s plošiny na Mariánských hradbách naproti západnímu traktu hradnímu vše, co tu dosud stojí, hlavně ovšem, kromě části Bažantnice, celou Matheyho jízďárnu a drobné stavby, kupící se okolo ní. Na jejich místě vytváří velikou rovnou desku, příští náměstí, na němž uprostřed má stát vlastní pomník Masarykův, naproti němu pak na severním okraji prostoru nad hradbami velická hmota sochy genia s širokou tribunou, jež podle plánu navrhovatelů má být čestnou estrádou pro hosty velkých vojenských přehlídek. Porota, která vypracovávala podmínky příští soutěže, tento návrh oklestila tak, že mlčení autorů vítězného návrhu vzbuzuje podiv. Vlastní pomník Masarykův v tomto návrhu mizí zcela. Veliké náměstí je zmenšeno na méně než polovinu původní plochy, aby byla zachráněna jízďárna. Pomník se zmenšuje na jedinou hmotu, postavenou na místě, kde v původním návrhu je alegorická socha. Z návrhu zůstává jen široká avenue, estráda, jež nemá protějšku, a podřadné regulační prvky, zejména složité příjezdní rampy a křižovatka, již tvoří propo- novaný most od Dejvic k západnímu konci Hradu, jenž, pře-



lidí z SdP. s činiteli Třetí říše. Mluví se tu velmi konkrétně o penězích z ciziny, o jednání lidí SdP. v cizině.

Jak reaguje SdP. na tuto knížku? Z několika zlobných slov na schůzích SdP. je vidět, že v Henleinově straně jsou lidé, kteří si knížku přečetli. Ale omezili se na to, že ji prohlásili za marxistické a emigrantské pomlouvání. Také se uvádělo, že autoři této knížky budou žalováni. Nevíme, byla-li žaloba skutečně podána. Ale chodit s touto knížkou k soudům, by byla přece jen trochu velká oklika. Knižka obsahuje řadu závažných obvinění. Takových, že by se lehce mohlo státi, že by několik lidí z SdP. nemusilo vystupovat v roli žalobců, nýbrž že by se mohli snadno dostat na lavičce obžalovaných. Jest politickou povinností Konrada Henleina, aby na fakta v této knížce veřejně a dostatečně odpověděl, neboť tato knížka vůči některým lidem z SdP. nepřichází jen s podezřením, ale s konkrétními obviněními. Jest v povaze SdP., že velmi nerada odpovídá konkrétně na konkrétní otázky. Mlha za mnou, mlha přede mnou, to je jedna z jejich metod.

Tato knížka je velmi vážná věc. Na ni musí SdP. věcně odpovědět. A nebude-li chtít, musí být k tomu donucena.

V. G.

## Dvoji svět

V Rokycanech mají pěkné moderní nádraží. A pěkně si upravili také prostranství před nádražím. Čistá, dlažba, středem široký záhon květinový. Agave s palmou uprostřed připomínají slunečný jih. Záhon je udržován se vzornou pečlivostí. Aby zůstal potěšením chodců, také snad aby trvale byl jaksi úsměvem na uvítanou návštěvníku města, bylo třeba přimět nenechavce, aby dali záhonu pokoj. Rokycanští jim domlouvají tabulkou s takovýmhle nápisem:

Mějte srdce k přírodě,  
těšíc se její krásou živoucí.  
Neničte, chraňte ji!

Podle vzhledu záhonu bychom řekli, že domluva není naplano. Ale proč si na to vzpomínáme? Proto, že i v Praze máme sličné kouty zeleně a květů, že i v Praze máme u nich tabulky pro záškodníky. A jaké tabulky! Na Slovanském ostrově třeba hovoří takto:

Každé poškozování sadů  
se strestá  
podle zákona.

Jistě se zatřesete děsem, jako by archanděl Gabriel vám před očima zamával hrozivě mečem plamenným.

Dvě veřejné výzvy s tímž účelem — a přece dva světy. Tam v Rokycanech důvěra v přesvědčivost laskavého upozornění, zde v Praze spoléhání na důraznost hrozby.

Jak by si člověk nevzpomněl na Masarykův výrok, že mravním základem demokracie je víra v člověka, v jeho schopnost dáti se lepším důvodem přesvědčit. A hned napadne rozdíl mezi anglickou demokracií a středoevropskými tradicemi vrchnostenského státu. Pro to, že si anglosaská demokracie zvykla dovolávat se raději soudnosti a svěodpovědnosti svobodného občana, může si dovolit méně dokonalé zákony, jejichž mezery vyplní zato dokonalí soudci svým smyslem pro spravedlnost.

O poddaném, udržovaném na uzdě strachem, nikdy se neví, zda se nepokusí doběhnouti svého policajta, kdežto svobodný občan někdy na radu úřadu, jindy z vlastního podnětu dbá společného dobra. Tu je vysvětlení, proč stát občanů je schopen větších a vyšších výkonů nežli stát poddaných — v obraně i budování.

Stálo by za to nahrazovati u nás ty rozmarne výstražné, správněji vyhrůžné tabulky laskavými výzvami, asi tak podle vzoru Rokycan. Mohl by ještě býti doplněn americkými vzory vtípných upozornění, stokrát působivějších. V „Přítomnosti“ byl, tuším, citován kdysi nápis v halle amerického hotelu: „Jste-li zvyklý dávat si doma nohy na stůl, dejte si je i u nás.“ Proč by nešlo něco podobného také u nás?

J. Kladiwa.

## Sestupná linie našeho sportu

Páni sportovní generálové jsou velice nedůtkliví vůči každé kritice stavu československého sportu. Na kolik toto jednání prospívá, toho malé doklady přinesly poslední dny. Je to v prvé řadě blamáž našeho footballu ve Středoevropském poháru.

Kluby státu, jehož národní mužstvo se probilo do finale světového mistrovství, vypadli v prvním kole. Vina je svalována kde na koho a kde co. Jenom o jednom se mlčí: o absolutně nesportovním prostředí, v němž vyrůstají českoslovenští výkonní sportovci.

Druhým dokladem jsou chabé výsledky lehkooletických mistrovství ČSR. Porovnáme-li je s dosaženými výsledky v minulém roce v Praze, s letáčními pak na německých přeborech o mistrovství v Krefeldu nebo s výsledky americké lehké atletiky v Milwaukee v USA, dostaneme obraz neutěšený. Srovnání vypadá takto:

Disciplína	Krefeld	Milwaukee	Praha	
			1936	1937
100 m . . . . .	10.5	10.7	11.0	11.0
200 m . . . . .		20.9	22.4	22.5
400 m . . . . .	49.2	47.1	49.2	50.6
800 m . . . . .		1.50.0	1.58.0	1.58.5
1500 m . . . . .		3.51.8	4.03.8	4.01.8
110 m překážky . . . . .	15.0	14.5	15.5	15.9
Štafeta 4×100 m . . . . .	42.6	41.2	44.0	44.1
Skok vysoký . . . . .	197	204		185
Skok daleký . . . . .	714	760	716	701
Disk . . . . .		49.82	43.23	41.21
Kladivo . . . . .	56.02	52.95	50.67	51.85
Koule . . . . .	15.72	15.72	15.22	15.12
Oštěp . . . . .	64.52	68.51	58.16	57.62

Mluvu číslic není možno oddiskutovati. Námitky, že v Krefeldu startovali Finové a Angličané a proto že bylo dosaženo tak dobrých časů, nezvrátí stav věcí. Je na čase, aby se stala náprava. Zejména lehká atletika nemůže být ponechána náhodě. Doba není tak klidná, abychom mohli přehlížeti neradostné zjevy. Nejde jenom o časy, o přebory. Jde o daleko více.

— W —

## politika

F. Peroutka:

### Měnicí se Rusko

II.

Trocký, nazýváje Stalina empirikem, má nepochybně pravdu ve svém rozpoznání, dopouští se však velké chyby opovrhlivým tónem, jímž se zmiňuje o empirismu. Chce asi říci: prokletý, bezduchý a mallowěrný empirismus. Pro sovětské Rusko však nyní nadešla epocha empiriků. Stát, jenž má být budován a řízen v obtížné situaci, nezbytně potřebuje empiriků, t. j. takových lidí, kteří svoje jednání spolehlivě zakládají na zkušenosti a na realitě, jak ji poznali, a kteří se neprocházejí s hlavou v oblacích, klopýtajíce každou chvíli o to, co se vyskytuje na zemi. Jestliže Trocký je vůbec neschopen oceniti velkou roli empirismu při praktické práci a při budování státu (snad, doufejme, nehodlá tvrditi, že vzhledem k vyhlídkám na světovou revoluci sovětský stát vůbec nepotřebuje být budován), zdá se, že Rusko, vedeno jsouc pudem sebezáchovy, ho právem vypudilo. V periodě, v níž převládala naděje na světovou revoluci, byli dogmatikové hýčkáni v sovětském Svazu i v internacionále. Stačilo jim vyvaliti oči a pronésti nějaká nadšená proroctví. V periodě však, kdy naděje na světovou revoluci pohasla a kdy následkem toho Rusko je zcela odkázáno na to, co samo dovede a samo vytvoří, bylo nepochybně nezbytno otevřít dveře empirikům, t. j. realistickým budovatelům, dokořán a přirazit je dogmatikům před nose. To je právě to, co dělá Stalin, při čemž bouchá dveřmi s takovým hlučím, že celý ostatní svět se zájmem vzhledl.



Je-li tedy Stalin vskutku empirik, musíme očekávat, že se dá vždy snadno poučiti skutečností a že své jednání bude přizpůsobovati poměrům a okolnostem. Že nebude, zajat jedinou myšlenkou, marně bít hlavou do zdi. Že změně vnější situace bez velkého odporu přizpůsobí své jednání. A to je vskutku to, co činí. Patetičtější a dramatičtější povahy obyčejně pohrdají tímto typem, ale pro obyčejného občana bývá lépe a výhodněji žítí pod jeho vládou než pod jejich. Rozhodně se tu obyčejnému občanu dostane více osobního štěstí a pohodlí, a není vystaven tak velkému nebezpečí, že mu bude krutě odpykávat tragické omyly vůdců. Vše pohybuje se opatrněji, a jestliže na jedné straně sláva není tak velká, na druhé straně je menší riziko.

V celém Stalinově jednání shledáváme, že se opravdu dosti ochotně přizpůsobuje okolnostem. Praktický rozum je u něho vyvinut mnohem více než u jiných starých komunistů. Možná, že ani kvantum bojovného pudu, jež mu dala příroda, není přílišné, a že boj není první věcí, na kterou za všech okolností pomýšlí. Roku 1917, po pádu carismu, vydává ihned Lenin (ještě ze Švýcar) heslo: boj proti zatímní vládě až do konce, až do úplného vítězství bolševiků. Stalin však — méně tvrdý a odhodlaný — se vyslovoval pro podporu zatímní vlády, a to je vlastní příčina, proč se teď v Rusku musejí schovávat protokoly o zasedáních strany z té doby. Lenin za světové války od začátku do konce řídil se jedinou železnou formulí; proměnit válku imperialistickou ve válku občanskou! Jeho nástupce v Rusku je, jak vidíme, naprosto odhodlán nepustiti se touž cestou, ač na ní stojí pomník zakladatele toho všeho, čím sovětské Rusko dnes jest: vznikne-li nová světová válka, najdeme v ní sověty — jestliže ovšem celý jejich obrat není zvlášť rafinovaný podvod, čemuž nevěříme — jako odhodlaného člena jedné ze dvou válčících front. Stalin nemá onu fanaticky bojovnou povahu Leninovu, která se cítila zcela domácky v boji proti všem. Stalinova povaha dobře se hodí k tomu, aby se kolem ní seřadily klidnější živly. Nikdy ani v minulosti nestál v čele živlů nejbojovnějších, a dá mu nyní dost práce skrývat to před komunistickou veřejností. Má rád pevnou půdu pod nohama. Už v dosti dávne minulosti usoudil, že vybudovat Rusko je spolehlivější základnou než pokračovat v čekání na světovou revoluci. Usoudiv takto, neostýchal se podle toho jednat, i když v jeho jednání nezbytně začaly se vyskytovat prvky, naprosto odporující bolševické tradici.

Jestliže jednou uznáme, že Stalin dosti ochotně se řídí podle okolností, není pak v jeho vývoji mnoho záhad a můžeme ve vývoji Ruska čísti jako v otevřené knize. Už za života Leninova, který nedovoloval tak ochotně, aby vnější okolnosti na něho dělaly dojem, samotná porážka německé revoluce r. 1923 způsobila zřetelné ochabnutí komunistické útočnosti — s Leninovým souhlasem. Od té doby se stalo mnohem více než jen to, že německá revoluce byla porážena. Byla porážena už i německá demokracie a proletářská revoluce ztratila chance na celém světě do té míry, že se o ní zatím sní už jen v několika nenapravitelných velkoměstských kavárnách. V útočných nadějích byl komunismus vystřídán fašismem. Jak by to neudělalo hluboký dojem na — empirika? Jak by tato skutečnost, tato proměna situace, mohla se nedotknout jeho ducha?

R. 1926 uznal Stalin výslovně „částečnou stabilizaci kapitalismu“ a učinil z toho základ pro novou politiku „budování socialismu v jedné zemi“, jejímž prvním činem bylo, že vzpírající se Trocký byl z této země vyhozen. Jestliže tedy již r. 1926 Stalinův duch, citlivý pro okolnosti, cítil se pohnut uznati stabilizaci kapitalismu, oč více je asi pohnut uznat ji nyní, v době zřetelné ofensivy všeho kapitalismu! Jestliže zklamání z revoluce r. 1926 bylo dosti veliké, aby způsobilo obrat v Sovětech, oč větší je zklamání dnešní a oč větší obrat asi připravuje muž, zvyklý přihlížeti k okolnostem! Změnil politiku svého státu a svého hnutí už tenkrát, když se ještě nestalo nic více, než jen že demokracie se upevnila. Jak by ji nezměnil ještě mnohem důkladněji nyní po nástupu útočného fašismu? Jestliže dohoda Brianda se Stresemannem byla mu kdysi už důvodem k ústupu, co učiní po dohodě Hitlera s Mussolinim?

To je druhá velká příčina všech zajímavých proměn v sovětském Svazu. Je dosti známa, abychom se jí nemusili zabývat podrobně. Stačí říci, že aby se vyhnul útoku na svůj stát a aby, kdyby nebylo možno se mu vyhnouti, zajistil si aspoň dosti mocné spojence pro případ konfliktu, je Stalin nepochybně odhodlán k tak velkým a překvapujícím obrátům v komunistické politice, že nad nimi jednou i jeho nejoddatnějším komunistickým stoupencům nezbude než bolestně zakňučet. Má se svého stanoviska pravdu: co by pomohlo socialismu, kdyby padl jediný stát na světě, kde výrobní prostředky byly vyvlastněny a zůstávají vyvlastněny? Jakou výmluvou, jakou nadějí by to mohlo být právě se stanoviska socialismu ospravedlněno?

Stalin dnes více než jako komunista si počíná jako muž, který se ve jménu svého státu připravuje na válku a ví, že za získání spojenců musí zaplatit určitou cenu. Zaplatí ji, i když to bude stát některé hlavy, které ještě nedávno platily v Rusku za velmi úctyhodné. Dopustil se kruté chyby, když pomáhal dobíjet demokracii v Německu, a ví to. Nedopustí se jí po druhé. Chování jím vedených komunistů v Německu a chování stejně jím vedených komunistů ve Francii a u nás nyní — mezi tím je celý svět změny, mezi tím se odehrál celý pád leninismu. Pravděpodobně si Stalin nyní v soukromí vyčítá, že za smrtelné krise demokracie v Německu neměl ještě dosti svobody ducha, aby se dovedl podívat na události nezávisle na staré bolševické teorii.

Nikdo z nás nemůže říci, jaký je jeho vnitřní poměr k ideji světové revoluce. Tolik však můžeme říci bez nebezpečí omylu, že je to věc, o níž usoudil, že může a musí počkat. Vlastně už dávno byl jeho poměr k ní lhostejnější, než by se dalo očekávat od spolupracovníka Leninova. Před deseti lety obětoval vyhlídku na revoluci v Číně s takovou lhostejností, s jakou by to nikdy neudělal ani Lenin ani nikdo, kdo by si chtěl zachovat právo vystupovat jako zástupce pravověrného leninismu. Ale leninismus a stalinismus, ač se to nepřipouští veřejně, jsou už dávno dvě velmi různé věci, asi tak různé, jako původní učení Kristovo a praxe církve katolické.

Když Stalin se od programu světové revoluce odvrátil, bylo to, jako když dva vlaky se rozjedou proti sobě: dříve nebo později musilo dojít k srážce mezi ním a těmi komunisty, kteří obrat neprodělali zároveň s ním a zůstali houževnatěji lpěti na původ-

ním bolševismu. Býti členem komunistické strany stalo se pojednou i v Rusku nebezpečným, nepochybně i nebezpečnějším než v leckterém buržoasním státě. Ale je pochopitelné, že zastaviti, třeba jen na čas, revoluci nelze bez odstranění těch, kdo na ní nepřestávají lpěti. V zemi, která je tak naprosto postavena na revolučních tradicích, jako sovětské Rusko, je třeba patrně odstraniti revolucionáře obzvláště důkladně a vymysleti obzvláště pádné důvody pro to. Neboť celá dosavadní výchova sovětského člověka je jejich nebezpečným spojencem. Revoluční tradice země je strunami, na kterých by mohli s úspěchem zahráti, kdyby se jim dala volnost. V tom, co oni by mohli lidu říci, byla vychovávána ve školách celá dnešní mladá sovětská generace. Není ovšem možno říci otevřeně, že jsou odstraňováni proto, že nepřestali být revolucionáři. To by šlo domácí tradici příliš proti srsti. Musí se nalézt nějaké drtivé a křiklavé obvinění jiné. A najde se: odsuzují se proto, že se spikli proti revoluci a proti své zemi s hitlerovským Německem; že se stali agenty německé tajné policie; že z ničitelské zloby prováděli sabotáž ve všech oborech ruské práce, i ve filmu. Divoká nesmyslnost žalob, které jsou vznášeny proti ruské opozici, vyplývá z toho, že není možno říci ruskému lidu pravdu. Zatím. Snad jednou i to bude možno... Stalin pocituje asi jako značnou nepříjemnost, že obsah a tón obžalob, vypočítaný pro veřejnost domácí, nemůže zatajiti před kritickou a inteligentní cizinou, která mu řekla už ve všech možných tóninách, že nevěří žalobám tak divokým.

„Jak dlouho budete ještě zabíjet?“ zeptala se lady Astorová Stalina. „Tak dlouho, jak bude potřeba,“ odpověděl. Ale žádný diktátor nemůže říci, jak dlouho mu bude třeba zabíjet. Demokratičtí kritici mu to však mohou předpověděti: tak dlouho, dokud bude trvati diktatura. V diktatuře není jiné možnosti politického života, než vzpoura na jedné straně a zabíjení na straně druhé. Kdo nezabije, bude sám zabit. V tom jsou si diktatura ruská a německá naprosto podobny: na politickou opozici vynášejí trest smrti. Tragikou diktatury jest, že Stalin nemůže změnit kurs a nechat přívržence kursu starého na živu nebo na svobodě. To si může dovolit jen demokracie. Zejména si to Stalin nemůže dovolit před volbami. Není v povaze diktatury, aby opozici dala chance vyhrát ve volbách.

Dává tedy Stalinův režim ruskému člověku nepochybně větší kus chleba, více pohodlí a klidu, než mu dával režim předešlý. Ale práva na svobodu a lidskou důstojnost mu dává právě tak málo. Ještě dlouho nebude mít ruský člověk sféry, kde by byl chráněn před nemilosrdností státu. Ještě dlouho se nikdo neodvážá zbavit ruský lid otroctví politického a občanského, i když se budou konat tu a tam nějaké volby. Petr Veliký řekl: „Všem je známo, že naši lidé nezačnou nic sami od sebe, když je člověk nenutí.“ Stalin se dívá na ruského člověka právě tak. Proto nemůže demokracie ani s měním se komunismem porozuměti si úplně.

Zbývá třetí příčina ruských změn, která je ze všech nejméně pozorována. Komunisté celého světa bezmezně jásali nad Pětiletkami. Pyšnili se oním posílením sovětského státu, který industrialisace nesporně mu přinesla. Opiti tímto úspěchem, docela přehlédli, že Pětiletky mají své vedlejší politické a sociální účinky. Že působily jako dynamit, který

vlastně vyhodil starý komunismus do povětří. Pětiletky oslabily a podkopaly důležitost komunistické strany v Rusku, neboť ukázaly, že nestačí býti dobrým komunistou, chce-li se od člověka, aby platně přispěl ve výstavbě země.

Sotva Rusko začalo vážně pracovat, přišlo na to, že musí změnit pracovní metody, ve kterých dosud bylo příliš mnoho revolučního ochotnictví a revolučního lajdáctví. Nevím, byl-li Stalin na tento poznatek připraven. Ale neváhal vyvoditi z něho dosti brzo důsledky. Známá je jeho řeč, ve které žádal blahovůli vůči nestranné inteligenci, jejíž součinnosti ve výstavbě je nezbytně potřebí. Známá je, že v téže řeči se skepticky zmínil o pracovní kapacitě mnohých komunistů a že dal najevo, že v této fási vývoje je spolehlivého pracovníka nezbytno v pracovních hodnotnosti postaviti výše než spolehlivého komunistu, který neumí nic jiného než býti komunistou. Pětiletky způsobily, že cena organisátorů a cena visionářů byly přehodnoceny. Když toto přehodnocení bylo provedeno, nový živel, nepříznivý absolutní všemohoucnosti komunistické strany, vnikl do sovětského života. Právě Pětiletky ukázaly, že záleží ještě na mnohých věcech jiných, než na politickém přesvědčení. Ukázaly dále, že práce musí býti jinak organisována. Až dosud dostávali revolucionáři vedoucí místa ve všech oborech právě proto, že byli revolucionáři. Tento způsob výběru byl značně pošramocen, když Rusko se pojednou ocitlo před nutností tuhé a výkonné práce.

Stalin odstranil v oboru práce staré rovnostářství a kolegiální vedení podniků, o nichž odhalil, že ubíjejí iniciativu a odpovědnost. Postavil práci na základ podobnější kapitalistickému, odstupňoval mzdy podle výkonnosti a podle druhu práce takovým způsobem, že se to vyrovnalo vzniku společenských tříd. Bez sentimentálnosti odstranil diskusi v podnicích a zavedl disciplinu, docela podobnou kapitalistické. Omezil vliv politiky na pracovní proces, dav ředitelům podniků právo najímat a propouštět dělníky i bez souhlasu komunistické organisace. Industrialisace země ho přivedla k vřelejšímu oceňování odborné práce, i když práce taková není spojena se zásluhami stranickými. Zamysliv se nad špatnou kvalitou práce, která vycházela od lidí jen politisujících, odsunul revoluční řečníky do pozadí a na leckteré místo, které se po nich uprázdnilo, posadil nestrannického odborníka. Krátce řečeno, učinil vše to, o čem každý rozumný člověk očekával, že to bude jednou v Rusku učiněno, a bez čeho by tato země navždy byla neschopnou povznést se hospodářsky.

Je přirozeno, že komunistické živly, které tím byly postiženy, a jiné, které nepřestaly snít o komunistickém státě absolutní rovnosti, se postavily do opozice. To, nikoliv intriky německé tajné policie, je pravý smysl ruských událostí.

Potřeby průmyslové výstavby sblížily režim více, než jak dosud kdy bylo, s odbornou bezpartijní inteligencí a rozvedly jej naopak s mnohými komunisty, kteří ve službách ideje mimo řečnění nikdy nic jiného nedělali. Pojednou se objevilo, že i v sovětech je možno získati si jiné zásluhy, než je věčná zásluha býti starým komunistou a jedním z těch, kteří se znali s Leninem. Svatozář komunistické strany tím poněkud zmatněla. Když Pětiletky byly ukázaly, čeho zejména je zemi zapotřebí, nabyt tím režim odvahy

s lehčím srdcom se rozcházeti i se starými a známými komunisty, než by se byl odvážil kdykoliv dříve, a třeba se s nimi rozcházeti co nejkřutěji. Boj opozice proti Stalinovu režimu je do velké míry oposicí pouhých politiků proti hospodárskym nutnostem.

Kdyby nebylo Pětiletok s jejich tempem a vypiatým úsilím, nebylo by k tomuto vnitřnímu vývoji v sovětech došlo tak brzy. Pětiletky pomohly popohnati vývoj tam, kam jej tak jako tak již hnaly zákony lidské povahy a zahraniční situace.

## národní hospodář

E. Vyškovský:

### Rozhovor s Janem Baťou po jeho cestě kolem světa

V poslední době se pozornost veřejnosti vždy znovu a znovu upoutává ke Zlínu. — Jan Baťa přišel s několika podniky, které si zasluhují pozornosti. — Po svém návratu z cesty kolem světa vytkl cíl československému hospodářství: dosáhnout 30 miliard Kč vývozu, tedy asi o polovinu více, nežli jsme dosud kdy v nejlepších letech vývozu docílili. — A budovat stát náš pro 40 milionů obyvatel. —

Je možno dosáhnout toho cíle? A jakými prostředky? Požádali jsme Jana Baťu, aby nám odpověděl na několik otázek, které se k tomu poutají.

*Co Vás vedlo na cestu kolem světa, pane Baťo?*

Venku ve světě je na tisíce našich lidí, prodávají, kupují, ba i vyrábějí. —

Všude tam jsou naši zákazníci. —

Sluší se přece, abych je také jednou navštívil, viděl, slyšel.

Tomáš Baťa první podnikl takovou cestu — za mnohem horších podmínek. — Když jsem si během letu uvědomoval na jakém stroji letěl on a srovnal jej s naším, — tož mi šel mráz po zádech. —

A přece i my jsme zažili těžké chvíle.

*Považujete svoji cestu za úspěšnou?*

Dosud ne. — Vytěžíme ji až tak do 3—5 let. — Ale i tak to není zlé.

Když jsem odjížděl, neměli jsme dost zaměstnání pro 26.000 lidí ve Zlíne. — Dnes se 33.000 stojíme před problémem, jak zorganizovati výrobu, abychom mohli přijmouti a vyříditi všechny exportní objednávky.

*Je to jenom ve Zlíne, nebo je to všeobecný zjev?*

Mohl by to být všeobecný zjev, alespoň pokud jde o Československo. —

Světová konjunktura se totiž vrací — počíná. —

A právě v dnešní době jenom málo států je v posici, kdy může se na světovém trhu uplatňovat jakožto dodavatel — výrobce. Kromě severských států v kovu je to ještě Holandsko a málo Italie a pak už jenom Československo a Japan.

Výrobci ostatních zemí jsou nyní právě zaměstnání domácí výrobou, nebo vyřazení hospodářskými poměry ze soutěže. — To potrvá ale jenom krátce.

Jakmile se všichni dostanou na trh, bude pozdě pro nás. — To tam bude zase jak náleží těsno. — Dnes. — Dnes. — Snad ne zítra, ale za rok je pozdě. —

*Jaký nejdůležitější poznatek jste učinil pro československé hospodářství?*

Musíme se dostávat do světa.

Ve všech místech, která jsem navštívil, shledal jsem, že „jenom na tom políčku se rodí, po kterém hospodář chodí“.

Všude to podnítilo naše lidi k lepším výkonům.

Uvědomil jsem si, že republika musí umět poslat do světa 20.000 prodavačů. — Nemůžeme dobývat světa jinak, nežli službou.

Mnoho viny je v tom, že nejdou do světa naši podnikatelé, průmyslníci. —

Ale proč nejdou do světa? — Nemohou. — Jsou přivázáni zde v Československu k tisíci kozlím kolíkům, přitlačení štampilkami a tisícerými omezováním. — Nemohou. —

A protože šéfové se nemohou z domu hnout, tož naši lidé v cizině se cítí opuštěni a jsou nevykonní. Šéfové doma rozhodují špatně, protože to neznají z vlastního poznání. —

*Jaké jste měl letecké zkušenosti?*

Říkáme si u nás a zpíváme to ve školách: Vzduch je naše moře. —

Ale bojíme se toho moře, jak čert kříže. —

Musíme mít nejpokročilejší letectví, protože je nejvíc potřebujeme. — Ale „řeči — kožu neuděláš“, říkají naši koželuzi.

*A nebojíte se cizí soutěže? — Co Japonsko? —*

Bože, — to Japonsko. — Jel jsem tam trochu — s obavami. — Ale nikde jsem nebyl přijat tak, jako v Japonsku. —

Vynašli jsme si, v čem je tajemství jejich „dumpingu“. Je to jejich pracovní vášeň, „politika práce“ — „náboženství práce“ — „politika exportu“ — „politika průmyslu u vlády“ — „politika budování Japonska pro 100 milionů obyvatel“.

Továrna — to je pracovní rodina. — Celé Japonsko je jedna rodina. — Pracují mnoho ale nežijí hůře než u nás. — Nízké mzdy nejsou na úkor životního standardu.

Podnebí jim pomáhá. — Nepotřebují po celý rok topit. — Jejich oděv je lehký, lehké jsou jejich stavby. —

Jejich potrava — je lehká — bez drahých tuků. — Soja, zelenina, ovoce, ryby a rýže. —

Pak jim zbývá na ostatní potřeby více, než dělníkům v některých jiných zemích. —

*Přece byste nechtěl to srovnávat na příklad s Amerikou?*

Mohl. —

Americký dělník při mzdě 40 dolarů týdně uspoří méně, nežli Japonec při 100 Kč týdně.

Američan bydlí draho, jí draho. — Vyjde z tovární brány a na všech stranách už na něho čekají, aby mu vzali jeho mzdu. — A tož ono nezáleží jen na výši mzdy, záleží hlavně na tom, co za ni koupí.

To je věc, na které závisí také naše soutěživost.

*Ale Japonsko leží také na moři. —*

Ano. Japonci jsou se všech stran obklopeni mořem. — Po vodě dováží suroviny a po vodě vyváží své výrobky.

Jaká je to výhoda, představme si jen z porovnání cen dopravy a vzdáleností:

1.000 kg vlny Buenos Aires—Hamburg 14.000 km Kč 55.—,  
1.000 kg vlny Hamburg—Přerov 700 km . . . Kč 350.—,  
1.000 kg vlny Buenos Aires—Yokohama 12.000 km Kč 72.—.

Průměrná vzdálenost japonských továren od moře jest 6—8 km.

Také proto mohou Japonci, kteří mají moře, všude pronikat.

A my u nás ani ubohý kanál na 200 tun nemůžeme postavit za léta nezaměstnanosti statisíců lidí. —

*A čím můžeme čelit japonské soutěži?*

Jakostí naší práce a naší organizační schopností. Technickou vyspělostí.

V tom směru jsme dál než Japonci. — Vyrábíme kvalitní zboží levněji. —

Musíme se ovšem starat, abychom nezůstali pozadu. — Musíme pečovat o předpoklady levné a jakostní výroby. —

Žehralo se na racionalisaci. — Nyní se ukazuje, že jedině racionalisace, zhospodárnění výroby, umožňuje odbyt našeho zboží v cizině a zabezpečuje zaměstnanost.

*Věříte, že můžeme jítí dále v tom směru? — Že se můžeme zbaviti nucené nezaměstnanosti?*

Ovšem. — Musíme ale stupňovat náš výkon, abychom mohli vyvážeti více své práce. — Proto, že jsme Českoslováci, proto nedostaneme ani jedinou objednávku. — Ani od našich spojeneckých a spřátelených národů ne.

Výkon, jakost, láce. —

A je třeba odstraňovat překážky, uvolňovat cesty, cesty stavět.

*Mám tomu rozumět technicky? — Myslíte opravdové cesty?*

Ano, cesty. — Silnice, železnice, průplavy.

V knize „Budujme stát pro 40 milionů“ — kladu největší důraz právě na cesty.

Naše zeměpisná poloha — je naše největší překážka.

Už tvar naší republiky je dopravně velmi nepříznivý.

A jsme vzdáleni od moře. — Musíme překonávat tyto nevýhody soustředěním sil na řešení dopravní otázky. — Technika nám dává možnost překonat vzdálenost rychlostí. —

Ostatní je problém organizační. — Jako Kolumbovo vejce.

Dobrymi cestami můžeme proměnit nevýhodný tvar našeho státu ve výhodný.

*Může však stát zvládnout tyto organizační problémy?*

Může náš stát dýchat? — Může dýchat československý člověk?

Nemůže-li, zahyne.

Může a musí. — Ale ovšem stát, to je nejhorší podnikatel. —

Pro řešení velkých dopravních úkolů zdá se mi nejvhodnější kombinace soukromohospodářské metody a veřejnoprávní ingerence v obecném zájmu s hmotnými prostředky veřejné ruky.

Představuji si na příklad stavbu velké silnice napříč republikou, jako stavbu veřejnou, podnikanou soukromopodnikatelskými metodami ve službách státu. —

Soukromá účast stavbu zlevní a urychlí, veřejná ruka zabezpečí její předpoklady právní a hmotné.

Zisk bude mítí stát a hospodářství zpřístupněním nových oblastí, zvýšením životní úrovně v nových krajích, urychlením dopravy osob i zboží a tím praktickou úsporou času a peněz.

*A myslíte, že se soukromé podnikání zúčastní takových projektů?*

Jsem přesvědčen, že ano. — I na provozu silnic se dá vydělat.

Každý obor našeho hospodářství má zájem na zrychlené dopravě a na hospodářském povznesení východní oblasti republiky.

Tím zvýší se u nás spotřební síla.

Ve světě vítězíme láci a kvalitou svého zboží. — Rychlá doprava pomáhá k láci, kulturní vyspělost pomáhá k jakosti. —

Na východě republiky máme bohatství surovin. — A máme tam i veliký reservoir pracovních sil. Je třeba je uvéstí do styku s kulturní úrovní západní části republiky.

Celé naše hospodářství, především soukromé podnikání má zájem na dopravním sblížení východní a západní části republiky, a má tedy důvod, aby se aktivně zúčastnilo na výstavbě potřebných cest.

*Mluvil jste také o překážkách, které je třeba odstraňovat.*

Často uvádím historku o letadle a kozlím kolíku.

Privážete-li letadlo k obyčejnému kolíku, na jaký se uvazuje koza, nemůže startovat, protože nemá počáteční rychlost.

Chceme-li uvolnit naše hospodářství k velkému podnikání, musíme mu dát také vědomí, že má pod nohama pevnou půdu zákonů, které se nebudou po každé vykládat jinak.

Hospodářství, které chce podnikat, musí vědět s čím musí a s čím nesmí počítat. —

Říkáme tomu právní jistota. — Ano právní jistota administrativní, berní a zákonodárná.

Dát podnikateli pevnou půdu, na kterou se může bezpečně postavit, to je úkol naší politiky a administrativy.

*Cožpak u nás podnikatel takové jistoty nemá?*

Nemá. — Prohlašuji, potvrzuji, přísahám, dokazuji: — Nemá. —

Jistý státní funkcionář mi řekl: „Ale přiznejte, pane Baťo, že to u nás s tou právní jistotou není nejhorší, že jsou státy v Evropě, kde je to mnohem horší.“

Mohl jsem se jenom uklonit.

Nevidím státnictví v tom, budeme-li se řídit podle nejhorších. —

Hleďte. — Cestu, kterou jsem podnikl letos — kolem zeměkoule — měl jsem v programu o rok dříve. —

V říjnu 1935.

Ale potom přišli s těmi daněmi, s nezákonnými prohlídkami bytů, trestním řízením atd.

Nemohl jsem odejet. — Musel jsem odrážet útoky zákonné i nezákonné proti našemu podniku. —

A tak jsme i my ve Zlíně to musili rok „vuřtlovat“, právě tak, jako se to „vuřtluje“ v ostatních složkách veřejného a hospodářského života ve státě. —

Vyděračská „aféra“ stála naše spolupracovníky na výplatách za rok 1936 (o tolik méně vydělali) 80 milio-

nů. Naši dodavatelé byli zkráceni za tu dobu o obrát 250 milionů a jejich dělníci byli zkráceni následkem toho o mzdu 70 milionů.

Kdo jim to zaplatí? — Politika?

Ne, pane. — To je neodpovědná politika.

Nedojí kráva, kterou uličníci honí po dědině, aby se nemohla napást. —

S hlediska uličníků je to ovšem nedostatek svobody, když krávu honit nesmějí; ale krávy přece nejsou na světě pro legraci uličníkům, nýbrž proto, aby poskytovaly mléko potřebným. —

Bylo by třeba, aby se do světa dostali nejenom prodavači, ale sami výrobci, a hledali cesty k vývozu. — Ale myslíte, že je to možné bez právní jistoty? — Nechci však mluvit o věcech, o nichž si úřady nepřejí, aby se mluvilo.

*Máte pravdu, vždyť bychom se vydali nebezpečí konfiskace.*

Tož to je ta právní jistota. — Ale nechci, aby náš rozhovor skončil takto.

Vy jste chtěl ode mne vědět, zda můžeme hospodářsky dopředu, zda můžeme vyvážet a zda můžeme zvelebit naši republiku.

Ríkám vám nakonec: Ano.

Všechno závisí na nás samých.

Musíme ale mít ten cíl — 30 miliard vývozu stále před očima a pak teprve budeme rozhodovati správně.

Záleží to na naší práci, odvaze a vytrvalosti.

Na potlačování závisti, lži a nezákonnosti. — Na budování zákonů, jež umožní budování republiky.

Dovolte, abych skončil závěrem své knihy:

„Věřím v nejlepší budoucnost našeho národa. — Je v něm dosti síly, aby si ji vybudoval co nejkrásněji. — Rozhodněme se a potom rovnou a tvrdě do toho.“

„Zastavme omezování. — Rozhodněme se pro rozmach, vzestup, pokrok.“

„Budujme svůj stát pro 40 milionů našich dětí.“

## do ba a lid é

E. Turanský (Víděň):

### Z polosvěta evropské politiky

(Trudná kapitola současných dějin československých.)

Aféra mezi vedoucím poslancem ľudové strany Sidorem a tajemníkem národně socialistické strany dala nahlednouti letmo čtenářům „Přítomnosti“ do politického polosvěta, o jehož existenci se raději a úmyslně pomlčí v dobrých místnostech veřejného života. Také v tomto případě byl nápadný úmysl zamlčetí věc. Neviditelná ruka vedla režii a zabránila, aby byly ostře osvětleny souvislosti a jména. Vedle Sidora se vyskytla i jména takového Jehličky a Bajana, byla řeč o penězích, které poslal kněz Alexander Jehlička, porušiv s největší pravděpodobností rakouské a československé devisaové předpisy, prostřednictvím jakéhosi individua Bajana do Bratislavy, do redakce „Slováka“, na adresu šéfredaktora a poslance Karla Sidora.

Kdo tu ví o souvislostech? Kdo ví co bližšího o tom, proč cestou mezi Vídni a Bratislavou zmizela část peněz, a u s e l a zmizeti, aby se mohlo zevrubně jednati za

několik let před bratislavským soudem o skutečnosti, že Sidor obdržel méně, nežli mu poslal Jehlička? Kdo je to Jehlička a Bajan pro československou politiku, srovnání s poslancem a šéfredaktorem Sidorem? Nejsou ničím, jsou to outsideri, stíny z periferie, arci nikoliv periferie ve smyslu zeměpisném. Neboť je periferie politiky, diplomacie, novinářství, periferie soudnictví, bezpečnostní služby i vojenské obrany státu, zvláštní svět, napolo pod zemí, co možná stále v přítmí, jemuž však připadají v daném okamžiku důležité úlohy. Naskočí husí kůže, domyslí-li na příklad člověk logicky v Sidorově případě politické souvislosti.

### Jehlička, posedlý záštím.

Jako vedoucí osoba onoho polosvěta, vlastně podsvětí, se objevil na počátku zmíněného politického sporu světský kněz a bývalý profesor maďarské university bratislavské dr. Alexander Jehlička. (Píše své jméno s č a nikoliv maďarsky cs.) Neměl by vlastně být ani označován za osobu podsvětí, neboť sám je přece politickou osobností, jednající se vši veřejností. Toliko jeho styky jsou podzemní, temné, a proto vězí i on sám tak hluboko v bahně, je obklopen tolika plazy a jinou bahenní havětí, ba vytváří sám kolem sebe tolik temna, že jej nelze už odlišovati od jeho okolí.

Jehlička je starý muž a člověk posedlý. Jeho zášti proti Československé republice, proti obnovitelům a vůdcům státní samostatnosti českého národa, proti osvoboditelům Slováků z feudálního jha a duchovní tmy je patologické. Kdo uviděl starce za posledních let třebaš jen z dálky očima psychiatra, kdo četl jeho novinářské články i brožury, psané s rekordem záští a s bezmeznou demagogií, nemůže býti ani na okamžik na pochybách, že tohoto muže nelze už měřiti oním měřítkem, beztak shovívavým, jehož užívá naše zkušená doba na dynamické osobnosti politické.

Kdyby nebyl Jehlička knězem, bývalým universitním profesorem, kdyby neměl styky se starší slovenskou generací v některých částech Spojených států, mohlo by se na něho hleděti, jako hledíme na jeho užší kruh špiclů a protišpiclů, rozšiřovatelů letáků a zrádců, agentů provokatérů a dobrovolných mučedníků.

Ježto není dojistá tím, co se obecně nazývá duševně normálním, podobá se více pravdě, že mu není hlavní věcí, nýbrž jen příjemnou úlevou finanční pomoc, kterou mu posílají z Varšavy a z Pešti, z Mnichova a odjinud na jeho publicistickou činnost proti Československé republice. Nač by potřeboval peníze pro sebe, ten starý kněz, bydlící v cele vídeňského kláštera, bez rodiny, bez vášní, kromě jediné: zášti proti Československé republice. Žije v této vášnivé zášti a žije jen pro ni, obklopen špicly a zrádci, dobrodruhy a podlézavci.

Není možné, aby ten starý muž nepostřehl za dlouhá léta přes svou monomaničnou zaslepenost, že lidé, kteří mu slouží a kteří ho obklopují, provozují většinou dvojitou hru a podávají o něm zprávy stejně rakouské, jako československé policii. On se však přenáší přes tuto situaci, filosof džungle, neboť špehuje své špehy a s jejich pomocí přece jen se mu daří, aby se jeho záštiplné brožury proti republice dostávaly přes moravské a slovenské hranice. Přirozeně se naskytá v této souvislosti otázka, zdali mohou tolik uškodit nebo zdali vůbec škodí Jehličkovy brožury, které dopravuje přes slovenské hranice, a jeho pamětní spisy, jež dává rozdíletí na útraty říšskoněmeckých, maďarských a někdy polských propagačních ústředí v Ženevě, Paříži, Londý-

ně a Washingtonu. Zdá se že ano, jinak by nefinancovali jednak starého nenávislného pána, jednak by ho neobklopovali štábem špiclů a agentů provokatérů.

## Trosečník světové války.

V novinářských zprávách, soudních aktech, protokolech státní policie a v záznamech diplomatických zastupitelství se vynořuje od roku 1918 v souvislosti se zahraničními akcemi, namířenými proti Československé republice, opět a opět jméno Viléma Bajana, bývalého slovensko-maďarského tlumočnicka na severoněmeckých vystěhovaleckých lodích. Pochází z nějaké spíšské slovenské vísky, vychován byl maďarsky a byl nadšeným přívržencem uherského království, když v listopadových dnech roku 1918, poručík v záloze rozběhlé už habsburské armády, postavil před železniční stanicí Čadcou kulomet a vlastní rukou páčil na vlak, s nímž měli jít do této pohraniční slovenské stanice první ozbrojené oddíly Československé republiky. Potom prošel, skromný lodní tlumočnick, opojený mocí důstojnické uniformy, několika guerillovými boji na Slovensku, zastával pod ochranou maďarské rudé armády v červnu 1919 několik neděl úlohu lidového komisaře financí v tak řečené východoslovenské republice rad, kterou provolalo v Prešově několik lidí jeho rázu.

Potom se usadil ve Vídni, žil slávou padělaných bankovkových kolků, jež byly vyrobeny na počátku roku 1919 v Budapešti, aby pomohly měniti rychle se znehodnocující bankovky Rakousko-uherské banky na československé státočky, žil ze zbytků chudičké státní pokladny východoslovenské republiky rad, což znamená, že žil velmi bídne. Hladov našel styky s bývalým politickým agentem c. a k. ministerstva zahraničí Leopoldem Mandlem, jeho pomocí se zahraničními novináři, diplomatickými tiskovými přidělenci a pestrým podsvětím světových dějin, jež se tehdy, 1920—1930, roztahovalo ve Vídni.

Tak se stal vyhladovělý slovenský lidový komisař, stíhaný zatykačem československých vojenských úřadů jako několikanásobný válečný zločinec, důvěrníkem iredentistických organizací maďarských, rakouských, polských a německých, pracujících proti Československé republice, psal za bílou kávu a dvě housky konfidentské zprávy a politické situačky, stal se spolupracovníkem pověstné „Correspondence Slovaque“ profesora Tukey, spolupracovníkem a informátorem profesora Jehličky, agentem provokatérem a konfidentem vzájemně se potírajících policejních úřadů rozličných států.

Ba dosáhl, že československé úřady zastavily proti němu řízení z doby převratové, cestoval po republice, byl několikrát zatčen, seděl neděle a měsíce v různých vězeních republiky, byl zdrav a nemocen, chodil v cárech a byl dobře oblečen, právě ztělesnění vyšinutých proletářů, jak je líčí nepřekonatelně John Dos Passos ve svém románě „1919“. Po vši téhle pestré minulosti asi nikoho nepřekvapí, že tento muž žije v Bratislavě, mimo to ještě jako korespondent veliké kdysi „Wiener Tageszeitung“, s její legitimací v kapse, že se smí nazývat redaktorem a uveřejňovat o své osobě v československých novinách opravy.

## Periferie světových dějin.

Takových osobností je dnes ještě mnoho na okraji současného dění. Nabývají časem a v jistých věcech významu v onom podzemním světě, do něhož musí spouštětí svá tykadla diplomacie a politika. Není někdy

ten význam nepatrný, může-li některé lidi zničit nebo aspoň jim silně uškodit. Není snad náhodou, že se nynější československé dějiny hemží nápadně tolika periferními osobnostmi: počet odpůrců našeho státu je tak veliký, jejich zájmy a záměry nejsou vždy souběžné, naproti tomu obrana s naší strany není soustředěna v jediné ruce, nýbrž příliš decentralisována, ponechávajíc velmi mnoho prostoru individuálním ambicím byrokratických orgánů. Přejímají se z minulosti také rozmanité metody podzemního zpravodajství politického, diplomatického, policejního, hospodářského a vojenského, užívá se metod ruské Ochrany, francouzského deuzième bureau, staré rakouské Konfidentenwirtschaft, kříží se, překážíjí si a ničí se navzájem. Existuje pod povrchem svět, o němž nemá ponětí průměrný řádný občan a poplatník — na své štěstí — iracionální podsvětí s hospodářstvím svrchovaně neracionálním, které pohltí nesčetné pracovní hodiny, nesčetné archy papíru a nesčetné částky — a musí pohlcovati — nežli vznikne nějaká informace, většinou nepatrná, pro nějaký policejní, politický, nebo dokonce diplomatický akt, při tom informace, o níž za normálních okolností sotva kdy zví něco veřejnost.

Avšak nelze zanedbatí neustálý provoz tohoto temného podsvětí. Tak jako jsou lovci perel, kteří se ponoří tisíckrát, nežli najdou onu perlu, která snad potom ozdobí korunu anglického krále a o níž natočí pak Sacha Guitry nádherný film, aniž se nějak zvláště zamyslí anglický král nebo Sacha Guitry nad životem a utrpením ubohého lovce perel, tak jsou i v životě států takovéhle skromné hrdinské existence, které se musí stýkati přímo s drsnou přírodou, s mořskými hlubinami, se smradem hnojště, s temnem guanových jeskyň, s hnízdem bakterií. Ministr vnitra a prezident nejvyššího soudu jsou velmi velicí pánové a stojí na vrcholu nesmírně vysoké pyramidy úředníků a úřadů. Ale bez detektiva, jenž jako nejspodnější člen státního ústrojí musí sestupovati svým tělem do podsvětí lupičů a podvodníků, politických a sociálních potřeštěnců, nemohla by existovati tato pyramida. A tak jsou i orgánové státního ústrojí, kteří musí udržovati denní styk s politickým a diplomatickým podsvětím, kteří musí co den a co hodinu sestupovati do páchnoucí žumpy, aby se stýkali s lidmi, o nichž vědí, že to jsou gauneré a zločinci, pathologičtí lháři, pomatenci, hysterikové, nenávisníci a zrádci, výkal společnosti.

Kdežto v podsvětí obyčejných kriminálníků je jakási železná solidarita, která se udržuje brutálními prostředky korporativního teroru (běda zrádci!), není v tomto intelektuálním podsvětí politicko-diplomatickém ani polo-pevné organizace, ani nejmenší stopy mravních pravidel. Ve sprostém kriminálním podsvětí jsou jisté pevné hranice. Člověk je buď kasařem nebo nikoliv, je hospodským nebo policejním konfidentem o kasařích nebo není. Detektiv, který sestupuje za informacemi do tohoto sprostého kriminálního podsvětí, ví, čeho se může dozvědět od pouliční holky v jistém obvodu, co mu může říci domovník, co je s to vypozerovati uniformovanou obvodní hlídka. Avšak úředník, jehož úkolem je sbírat informace z podsvětí politického a diplomatického, prováděti politické a diplomatické podzemní akce, nemá zeměpisně ohraničitelých obvodů, nemá pevných skupin povolání, podle nichž by se mohl řídit. Už za carů byli i šlechtici a synové bohatých velkoobchodníků mezi komunisty a anarchisty. Kde je však možné dnes vésti sociální hranici v politice nějaké země? Před třiceti léty věděl člověk, že si musí zahraniční informace

opatřovati u paní, u milenky, u kočího a pokojské nějakého diplomatického činovníka. Politické informace o socialistech se dostávaly výlučně mezi dělnictvem a zcela zvláštní vrstva zůstala úředníkovi, který se musel nořiti do tak zvaného, podsvětí sociálně politického. Ale dnes? Demokracie vůbec a demokratisace veřejného života smazala prakticky hranice ve všech zemích, diktatury nevyjímajíc, smazala je v oblasti, v níž mohou pracovati nejspodnější orgány správy.

## Příživníci světové hysterie.

Rozmnožení státních hranic evropských od r. 1919 zvětšilo také neobyčejně politickou a diplomatickou periferii. Jsou také lidé, kteří pro neuspokojivou minulost osobní nebo národní mají zvláštní zálibu v tak zvané podzemní, tajné službě konfidentské, jiní, kteří bez rozmýšlení, přijímají sebemenší pravidelný vedlejší výdělek, třeba za prosté špiclovství, a snaží se jej si zasloužit. Jsou lidé, a je jich mnoho, kteří se usadili jako bakterie nebo plíseň na organismu a žijí z obecné desorientace. Tato obecná desorientace se zmocnila po roce 1918 nejen mas, ale i diplomacie a vysokého úřednictva všech evropských zemí — desorientace, vzniklá přehodnocením sociálních, politických a mezinárodních hodnot. Dříve býval politický agent přece jen člověk s jistými znalostmi jisté oblasti zeměpisné, politické nebo sociální, a v poměru k potížím své práce byl také vybačen penězi. Dnes, kdy se politika stala obecným statkem a kdy instituce profesionální diplomacie utřžila značné trhliny, je prakticky s to každý polovzdělanec a nedovzdělanec, ba kterýkoliv nevzdělanec zastáváti službu politického a diplomatického konfidenta, agenta, náhončího.

V praxi tomu tak opravdu je. Někdy se dostanou do veřejnosti diplomatické sbírky aktů nebo politické dokumenty, v nichž se dá přesně zjistit práce nevědomých a hloupých konfidentů. Ještě nápadnější je, jak proniká tento kal z politicko-diplomatické periferie do denního tisku. V úředních zprávách vlád a vládních úřadů mnoha států — bohužel, nikoliv jen států diktátorských — vyskytují se opět a opět v zarážející hojnosti informace, z nichž pozná znalec ihned, že je to dílo nevzdělaného špicla, který uslyšel cosi na půl ucha a to chabě cosi vyšperkoval zlou fantasií, jež hoví generální linii zákazníkovi. Kdysi propadal posměchu novinářský reportér, který čerpal u vrátneho své informace ze šlechtického světa. Mnoho úřadů státní policie a diplomatických zastupitelstev zaslouží za dnešních časů výsměchu z téhož důvodu. Skutečnost, že se vlády států demokratisovaly a politika zvládněla, klade stále skromnější a skromnější požadavky na hodnověrnost politického a diplomatického podsvětí a obecná hysterie, doplněná po světové válce neméně hysterickými zjevy bolševismu a protibolševismu, fašismu a protifašismu a irredenty, měla neblahý vliv na objektivní soudnost mužů jinak rozumných a zkušných diplomatů. Možná i, že vznikly ve všech zemích Evropy zvláštní, četné skupiny nové policejní byrokracie, které z důvodů sebezachování přepínají vědomě význam bolševismu, fašismu, irredenty a podobných časových zjevů, aby si zajistily vliv, důležitost, vážnost, rozhodně však aspoň živobytí.

## Domovník ve světové politice.

Povytáhne-li se někde cíp závoje nad jejich činností, dozvíme se o neobyčejně zajímavé spleti špionáže a protišpionáže, hrdinství a provokatérského agentství

v jedné osobě. Dozvíme se také, jako tomu bylo ve zmíněném sporu mezi Sidorem a stranou národně socialistickou, že předsedou tak zvané Slovenské světové ligy, prý organizace světové, jejíž činnost měla prý ohrozit vážnost Československé republiky, je slovenský domovník ve Vídni. Vlasy vstávají na hlavě už z pouhé myšlenky, že člověk, jemuž vstrčíme do dlaně za otevření korunu před půlnocí, dvě koruny po půlnoci, zatím co stojí před námi v dlouhých podvlékačkách s nataženou rukou, by mohl být osobností, již se musí zabývatí ministr zahraničí v Černínském paláci, naši vyslanci v Paříži, Bernu, Londýně v dobře zařízených kancelářích s celým personálem, rozčleněným podle platů a hodnot. Tenthle vídeňský domovník z periferie světové politiky ukazuje snad nejdrásavěji, jakých rozměrů může dosáhnouti politická desorientace v mezinárodním rámci.

A nelze, bohužel, smlčeti okolnost, týkající se naší republiky, že právě v souvislosti se slovenskými věcmi, správněji: s věcmi, týkajícími se Slovenska, vznikla periferie neobyčejně rozsáhlá, neobyčejně temná a zle páchnoucí. V tomto podsvětí, jehož nebylo od r. 1919, na této periferii, kde osmnáct let demokratické republiky nemohlo vyhladit nezdravá bahniska, je stále ještě čilý ruch. Tu živoří mnoho individuů životem někdy bédným, jindy poněkud bujnějším, ale lidsky a politicky vždy žalostným. Na rozdíl od západní periferie, jejíž řeči přece jen rozumíme a kde vládne jakýsi civilisovaný německý pořádek a organizace, je slovenský úsek na jižní a východní periferii republiky bažinou, v jejíž hemžící se havěti a rostlinstvu se nikdo nevyzná, nikdo se vyznati nechce. Zde byly povýšeny na vysokou politiku nejprimitivnější úskoky policejních konfidentů, zde se jedná s duševně chorými jako s důležitými osobnostmi, zlotřilí malí taškáři, slizcí přijímači zpropitného jsou pronásledováni nebo podporováni jako političtí činitelé, pohybuje se jimi jako loutkami na drátkách, vytahují se za daného okamžiku jako politické trumfy. Mnoho přispívá k tomu neutěšenému stavu i vnitřně politická nezralost tohoto úseku na jihu a východě republiky.

Hlavní příčinou však zůstává irredenta, živěná z Budapešti a částečně i z Varšavy, která navléká své akce na primitivní odbojné city širokých slovenských vrstev. Stále tu žijí ještě primitivní ideologie a jsou zastupovány na širokém fóru státní politiky lidmi, jejichž etika a rozum dosahuje sotva úrovně hospodských ze zapadlých vsí. Tento primitivismus mísí se s prastarou zásadní oposičností, neboť maďarský feudální útlak nutil i drobného člověka maďarské národnosti, aby oponoval zásadně dočasné vládní moci. Hudebním doprovodem temných příběhů v tomto podsvětí jsou nesplněné, většinou neoprávněné osobní ambice ve společnosti, kde skromné maturitní vysvědčení je v rukou nejchudšího a nejméně společenského řemeslnického synka stále ještě vstupenkou mezi vysokou byrokracií a do vysoké politiky.

## dopisy

### Co se stalo s lihovým hospodářstvím?

Vážená redakce!

Doufáme, že neodepřete umístění této úvahy, která má za účel upozorniti znovu, že motorismu pomozeno nebylo.

Dostí veliký časový odstup od doby, kdy zde v Přítomnosti otiskované články p. Kubatovy byly vydány v knížce

„Politická historie lihu“, nám dnes dovoluje, abychom zvážili, jaký měly ohlas a jaké důsledky.

Strana tam obviněná se téměř ani nesnažila je vyvracet a hleděla, aby na ně byla upoutána co nejmenší pozornost, vědouce, že diskuse o údajích a odhalených kout učených by upoutala zrak veřejnosti na tento nečistý kout našeho politického života. Rychlé rozebrání tří vydání knížky by odvodňovalo podezření, že byla skoupena, aby co nejméně občanů mohlo získati informace lihovarníkům tak nepřijemné.

Pan Kubata probral věcně otázky našeho lihovarství a osvětlil historii lihu tak jasně, že byla zjištěna zistnost a bezohlednost lihovarníků nejen ke spoluobčanům-motoristům, nýbrž i k obraně státu. Končil pak závěry, jež nás zajímají nejvíce, a probereme si, co se do dneška stalo.

Jistě pod dojmem této knížky se otázkou lihovou zabýval několikrát parlament a páni poslanci ji často přímo citovali. Viditelného úspěchu to zatím nemělo až na to, že tři demoslanecké kluby: lidový, národně socialistický a sociálně demokratický, obdržely záповěď hlasovati pro prodloužení smlouvy se Společností pro zpeněžení lihu. Parlamentním kompromisem může tato záležitost býti vyřízena ve prospěch Společnosti. Ježto však i ostatní strany, a to zejména opoziční, t. j. komunisté a národní sjednocení, zaujaly stanovisko proti prodloužení smlouvy, lze se nadíti, že tentokrát by smlouva byla výhodnější pro stát a pod dohledem ostatních stran politických. Zatím byla tedy záležitost upravena provisoriem.

Pan Kubata spravedlivě očekával, že nyní, kdy jde o obranu státu, přestanou zájmy malé skupiny lihovarnické míti vrch nad touto obranou. My jsme o tom byli také přesvědčeni, zejména proto, že tato obrana byla svěřena ministru z řad strany agrární, jež může míti jistě na své členy úplný vliv, a dále proto, že předsedou Autoklubu byl zvolen muž, jež v obraně státu má vynikající slovo a také odpovědnost.

Až na provisorium, jež už samo jest kompromisem, nestalo se nic.

Byly vzneseny námitky proti zřízení státního monopolu lihového, ale ty byly v zápětí autorem knížky vyvráceny.

Exekutiva dala si užití vhodnou příležitost při svých jednáních o snížení platových srážek poukazem na to, že smlouva se Společností odnímá státní pokladně as 100 milionů lehké dosažitelného příjmu, a nalézá pro snížení srážek úhradu.

Jak se zachovali motoristé?

Všechny organizace bez výjimky tvrdí, že pomoc motorismu slíbená nebyla poskytnuta, a všechny také prvou překážku většího rozmachu motorismu vidí v drahotě pohonné směsi. Autoklub RČS to řekl ve svém projevu z letošní valné hromady, kterýžto byl uveřejněn v 2. čísle časopisu „Auto“. Podle toho, že nedal příkaz své „Stálé komisi pro studium ceny pohonné směsi“ a nesvolal „Stálý výbor pro obranu motorismu“, jemuž předsedá, aby se otázkou touto usilovně zabývaly, lze míti za to, že konstatováním tohoto stavu byla jeho činnost skončena a že publikace tohoto projevu měla uklidniti členstvo k vědomí, že se pro ně pracuje. Liga motoristů při každém svém projevu a v každém čísle svého časopisu hlásá totéž a tvrdí, že s cenou směsi lihobenzinové se má něco udělati.

Když se pak na popud značkových klubů utvořil „Akční výbor na obranu motorismu“, prohlásila Liga, že uznává, že cena směsi by měla býti snížena, ale nevidí úspěch v mono-

polu, nýbrž v zrušení zákona o povinném míchání lihu do benzínu, tedy v cestě mnohem obtížnější.

Prosazení nižší ceny pohonné látky jest tím důležitější, že ostatní složky, jež by měly přinést také svůj díl a obět k rozvoji motorisace, se pochopitelně schovávají za líh, vědouce, že boj s ním bude nejtěžší, a říkají, aby se šlo nejdříve tam, a teprve potom jsou ochotny samy přispěti. Vzniká tak začarovaný kruh, který musí býti prorazen nejdříve u lihu, a ostatní půjde mnohem hladčeji.

Jest pochopitelné, že tu jedině lze zasáhnouti shora a že od vlády musí vyjít iniciativa. Nezačne-li se s druhou etapou slibované pomoci zde, není nejmenší naděje na výsledek a škoda pak práce s každou další pomocí. Vláda může se do toho pustiti s vědomím, že přinese na konec prospěch i lihovarníkům, neboť při zvýšeném odbytu lihu a neztenčených ziscích zbaví je ohromných zásob lihu a dá jim příležitost produkovati nový, roztočí kola v dalších továrnách a podnicích a zasadí do práce tisíce našich občanů, a tím prospěje zase straně agrární.

Splnilo se očekávání, že finanční správa se ujme této věci velmi nerada, a pan ministr financí promluvil k této záležitosti, pokud víme, jen jednou.

Organisace zbucování veřejného mínění pro vítězství lihového monopolu se měly ujmouti motoristické organizace. Pověděli jsme výše, jak se choval Autoklub a Liga, od nichž měl vyjít začátek. Bohudík i přes toto jejich stanovisko byl založen Akční výbor pro obranu motorismu, který sám provede zákroky v parlamentě, u vlády a, bude-li potřebí, u pana presidenta, a chystá se provésti ještě před volbami podpisovou akci. Že absence Autoklubu a Ligy při tom bude škodou pro motorismus, jest nesporné, a také jejich vedoucí nesou odpovědnost za ni. Zeslabí však řady členů těchto dvou organizací, neboť členstvo jejich žádá, aby dělaly jen motoristickou politiku.

Jest nám líto toho optimismu, s nímž p. Kubata řekl, že jeho články mají býti pákou, kterou nasadil pod mohutný balvan, navalený v cestu národního hospodářství. Ta síla, jež měla odvaliti tento balvan do příkopu, kam patří, jest již lihem rozleptána také.

Pánové s druhého břehu se nesnaží chyby napravití a nepřijali dobře míněné rady, nýbrž hájí dále zájmy svých lihovarnických klientů všemi způsoby. Jednak pronikáním a ovlivňováním motoristických organizací, jednak tím, že založili a posílili novou — republikánský autoklub, který má za jediný cíl pomáhati Společnosti pro zpeněžení lihu, a který se právě snaží paralyzovati činnost Akčního výboru pro obranu motorismu všemožně a zejména získáváním podpisů pro prodloužení smlouvy se Společností.

Z uvedeného jest zřejmo, že nesmí tedy býti zapomenuta minulost a že jest potřebí dalšího boje, protože lihovarníci neprojevili dobrou vůli.

*Akční výbor pro obranu motorismu.  
Karel Ježkal.*

K dnešnímu číslu jsou přiloženy šek. vplatní listky pošt. spoř. — Prosíme pp. odběratele, aby laskavě předplatili III. čtvrtletí a zaplatili event. nedoplatky.

*Administrace.*

**TISÍCE KRÁSNÝCH PŘEDMĚTŮ - KAREL KELLNER V PRAZE**  
**TISÍCE KRÁSNÝCH DÁRKŮ!**

zřídil na Václavském náměstí čís. 25 na nároží paláce pojišťovny Generali, nové vzorné papírnickví, které je svou vnější i vnitřní úpravou, neméně však svým vynikajícím výběrem zboží skvělou pozoruhodností Prahy. Jakostní spolehlivá zlatá pera, jemné dopisní papíry vybraného vkusu a jiné papírnické zboží pro každou potřebu.